

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jana Bábiková

Anglo-americké „zvláštne vzťahy“ počas vlády Gordona Browna: prípad riešenia finančnej krízy

Bakalárska práca

Praha 2014

Autor práce: **Jana Bábiková**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

BÁBIKOVÁ, Jana. *Anglo-americké „zvláštne vzťahy“ počas vlády Gordona Browna: prípad riešenia finančnej krízy*. Praha, 2014. 61 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut mezinárodných študií. Vedoucí bakalárskej práce Mgr. Jan Váška.

Abstrakt

Centrálnou témou bakalárskej práce je fenoménom „zvláštnych vzťahov“ medzi Veľkou Britániou a Spojenými štátmi americkými. „Zvláštne vzťahy“, ktoré sa najčastejšie spomínajú v oblasti bezpečnostnej a vojenskej spolupráce, sú tak v práci aplikované predovšetkým na oblasť ekonomickej diplomacie v období riešenia svetovej finančnej krízy.

Práca si v prvom rade určila, či je možné z hľadiska ekonomiky hovoriť o britsko-amerických „zvláštnych vzťahoch“. Po tomto určení pristúpila k hodnoteniu toho, do akej miery zasiahli a ovplyvnili britsko-americké „zvláštne vzťahy“ riešenie finančnej krízy, ktorá vypukla v roku 2008. Za najdemonštratívnejšie ukážky použila práca príklady ekonomickej diplomacie pred a počas summitov lídrov krajín G20.

Práca je zameraná na funkčné obdobie britského premiéra Browna. Okrem vysvetlenia samotného riešenia krízy poskytuje aj čiastočný prehľad hlavných udalostí, ktoré sa počas jeho vlády odohrali a ovplyvnili vývoj „zvláštnych vzťahov“. Väčšina práce sa avšak sústreďuje predovšetkým na úlohu Browna a britsko-americkej diplomacie pri riešení finančnej krízy.

Abstract

The central theme of the bachelor thesis is the phenomenon of the “special relationship” between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America. The “special relationship” that is most often associated with cooperation in military and security, is applied on the field of economic diplomacy during the time of financial crisis and finding a solution to it.

At first, the thesis argued whether it was possible to claim the “special relationship” in economic cooperation. Then it continued to argue, to what extent could the “special relationship” influence crisis-solution finding. Thesis used the examples of economic diplomacy before and during G20 leaders’ summits as the most obvious manifestation of the role of the “special relationship”.

Another focus of the thesis is the period of Gordon Brown’s government. Besides summarizing the events leading to finding crisis solution, thesis also describes the main events that happened and shaped the evolution of the “special relationship” during the period of Gordon Brown’s government. Most of the thesis is, however, centered on the role of Brown and Anglo-American diplomacy in finding solution to financial crisis.

Klíčové slová

Velká Británie, Spojené štáty americké, zvláštne vzťahy, finančná kríza, G20, Barack Obama, George W. Bush

Keywords

Gordon Brown, Great Britain, the United States of America, special relationship, financial crisis, G20, Barack Obama, George W. Bush

Rozsah práce: 73 357 znakov

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby táto práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Praze dne 13. mája 2014

Jana Bábiková

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rada pod'akovala vedúcemu bakalárskej práce Mgr. Janovi Váškovi za odborné vedenie, cenné podnety, rady a pripomienky pri spracovávaní práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Jana Bábiková

E-mail:

jbabikova@gmail.com

Semestr:

letný.

Akademický rok:

2012/2013

Název práce:

Anglo-americké „zvláštne vzťahy“ počas vlády Gordona Browna: prípad riešenia finančnej krízy

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2013/2014

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

Mgr. Jan Váška

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

„Zvláštne vzťahy“ Veľkej Británie a USA sa od svojho vzniku snažia byť symbolom spojenectva, ktoré sa pokúša riešiť globálne problémy. Známe sú vzťahy v období vlády Churchilla a Roosevelta alebo Blaira a Busha. Obdobie vlády Gordona Browna patrí ale k menej známym príkladom „zvláštneho spojenectva“ a z tohoto dôvodu je pre prácu zaujímavým. Najdôležitejšou témou vlády Browna bola určite finančná kríza a preto bola pre prácu vybraná téma vplyv „zvláštnych vzťahov“ na riešenie finančnej krízy.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cieľom práce je demonštrovať fungovanie „zvláštnych vzťahov“ v kontexte riešenia finančnej krízy. Práca si zároveň stanovila za cieľ vysvetliť samotný pojem „zvláštne vzťahy“ a ich fungovanie počas vlády Browna. Okrem demonštrácie fungovania „zvláštnych vzťahov“ počas medzinárodných rokovaní, poukáže práca aj na samotný ekonomický rozmer „zvláštnych vzťahov“.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Najvýraznejším rysom spolupráce Británie a USA je dozaista vojenská a bezpečnostná spolupráca. Menej známym rozmerom ich spolupráce je ekonomika. Británia aj USA si sú najvzájom dôležitými obchodnými partnermi. Okrem toho, ich ekonomické modely fungujú na podobných princípoch a preto sa v čase krízy v súvislosti s Britániou a USA hovorilo o anglo-saskom modele kapitalizmu. Navyše, medzi Britániou a USA funguje aj tradičná blízka politická kultúra a osobná blízkosť lídrov, ktorá sa nazýva aj „zvláštne vzťahy“. Bakalárska práca kombinuje tieto dva aspekty britsko-americkej spolupráce a poukazuje na ekonomický rozmer „zvláštnych vzťahov“. Tento rozmer je demonštrovaný a dokázaný na príklade prístupu k riešeniu a samotnom riešení finančnej krízy.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Úvod

Vymedzenie pojmu „zvláštne vzťahy“

Charakteristika fungovania „zvláštnych vzťahov“ počas vlády Browna

Úvod do problematiky finančnej krízy

Summit G20 vo Washingtone, D. C.

Summit G20 v Londýne

Summit G20 v Pittsburghu

Záver

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Gordon Brown, *Beyond the Crash: Overcoming the First Crisis of Globalisation* (London: Simon & Schuster, 2010).

- Barry Carin at. al., „Making the G20 Summit Process Work: Some Proposals for Improving Effectiveness and Legitimacy“, The Centre for International Governance Innovation, Jun 2010, dostupné z

<http://www.cigionline.org/publications/2010/6/making-g20-summit-process-work-som-proposals-improving-effectiveness-and-legitim> (stiahnuté 18. 5. 2013).

- „Declaration: Summit on financial markets and the world economy“, 15. 11. 2008, dostupné z

http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-washington-2008-en.pdf?__blob=publicationFile&v= (stiahnuté

10. 5. 2013).

- Alan Dobson, Steve Marsh, *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*, (Oxon: Routledge, 2013).

- House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations: Sixth Report of Session 2009-10* (London: The Stationery Office Limited, 2010).

- Rosa Lastra, „Northern Rock, UK bank insolvency and cross-border bank insolvency, *Journal of Banking Regulation* 3, č. 9 (2008),

[http://www.sfb.ac.rw/storage/\(HOME%20WORK\)%20Rosa%20Lastra%20-%20Northern%20Rock.pdf](http://www.sfb.ac.rw/storage/(HOME%20WORK)%20Rosa%20Lastra%20-%20Northern%20Rock.pdf) (stiahnuté 24. 5. 2013).

- „Leader’s Statement: The Pittsburgh Summit, September 24 – 25 2009“, dostupné z

http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-pittsburgh-2009-en.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (stiahnuté 30. 5. 2013).

- Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10* (London: Biteback Publishing, 2011).

- Anthony Seldon, Guy Lodge, „How Will History Judge Gordon Brown?“, *Public Policy Research* 17, vol. 1 (March-May 2010), dostupné z

<http://www.ebscohost.com> (stiahnuté 10. 5. 2013).

- „The Global Plan for Recovery and Reform: 2 April 2009“, dostupné z

<http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-london-en.html;jsessionid=0624B666479DAB4387BCF8131B234243.s4t1?nn=393164> (stiahnuté 18. 5. 2013).

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

Úvod	1
1 Pojem „zvláštny vzťah“	4
1.1 Časové ohraničenie	5
1.2 Tematické ohraničenie.....	7
Ekonomický rozmer „zvláštnych vzťahov“	9
2 Úloha Gordona Browna vo „zvláštnych vzťahoch“	11
2.1 Posun „zvláštnych vzťahov“ počas vlády Busha a Browna	13
2.2 Najdôležitejšie udalosti „zvláštnych vzťahov“ po nástupe Obamu	13
2.3 Vojenská spolupráca Británie a USA počas vlády Browna	15
3 Vypuknutie hospodárskej krízy a začiatky jej riešenia	17
3.1 Príčiny krízy	17
3.2 Prvé prejavy krízy v Británii	19
3.3 Prvé prejavy krízy v USA.....	21
3.4 Ekonomická diplomacia na začiatku krízy.....	22
Britsko-americké vzťahy	22
Vytvorenie platformy G20 na úrovni hláv štátov	24
Európa.....	25
4 Prvé summity G20 na úrovni hláv štátov	26
4.1 Washingtonský summit G20	26
4.2 Príprava summitu G20 v Londýne.....	28
4.3 Londýnsky summit G20	31
4.4 Problémy summitu a ich riešenie.....	31
4.5 Výsledky summitu.....	33
4.6 Pittsburský summit G20.....	34
4.7 Koniec Brownovej vlády.....	36
Záver	37
Summary.....	38
Použitá literatúra	40

Úvod

Fenomén „zvláštnych vzťahov“ medzi Spojenými štátmi americkými a Veľkou Britániou vznikol na základe spojenectva počas druhej svetovej vojny. Od tejto doby prešli „zvláštne vzťahy“ pomerne dlhým vývojom a rôznymi vývojovými obdobiami. Od druhej svetovej vojny do súčasnosti sa vystriedali obdobia veľmi blízkej spolupráce Veľkej Británie a USA, napríklad počas vlády Margaret Thatcherovej a Ronalda Reagana, ale aj obdobia útlmu „zvláštnych vzťahov“, ktorých najdemonštratívnejším príkladom je suezská kríza. Od roku 2001 a teroristických útokov na Spojené štáty sú „zvláštne vzťahy“ charakterizované predovšetkým bezpečnostnou a vojenskou spoluprácou a bojom proti terorizmu.

Bakalárska práca sa zaoberá predovšetkým funkciou „zvláštnych vzťahov“ v ekonomickej oblasti. Hospodárska spolupráca sa často nekladie na prvé miesto v rebríčku dôležitosti agendy „zvláštnych vzťahov“. Príklad britského nezapojenia sa do vojny vo Vietname z ekonomických dôvodov ale ukazuje, že je to práve fungujúce hospodárstvo, ktoré zaručuje intenzívnu spoluprácu v ostatných oblastiach, ako sú napríklad spoločné vojenské operácie.

Ekonomická rovina „zvláštnych vzťahov“ je demonštrovaná na príklade riešenia finančnej krízy. Británia a Spojené štáty majú medzi sebou tesné obchodné väzby a významné vzájomné investície. Okrem toho, v oboch krajinách existoval takzvaný anglosaský model kapitalizmu, vďaka ktorému mali krajiny aj veľmi podobný systém fungovania finančného sektoru a regulácie trhov.

Výskumnou otázkou práce je, ako „zvláštne vzťahy“ ovplyvnili riešenie celosvetovej finančnej krízy, ktorá vznikla v roku 2008. Práca je ohraničená obdobím vlády britského premiéra Gordona Browna, teda rokmi 2007 – 2010. Predpokladaným záverom práce je preukázať úlohu „zvláštnych vzťahov“ pri riešení finančnej krízy. Práca zároveň predpokladá aj to, že riešenie finančnej krízy záviselo v prvom rade od ekonomických problémov, ktoré bolo nevyhnutné efektívne vyriešiť a nedá sa preto tvrdiť, že úloha „zvláštnych vzťahov“ bola centrálnou témou riešenia krízy. Znaky „zvláštnych vzťahov“ sa ale pri riešení krízy objavili. Práca predpokladá, že najdôležitejšími výsledkami britsko-americkej spolupráce v riešení finančnej krízy bolo predovšetkým rozhodnutie o riešení krízy vo formáte G20 a podobné stanoviská na riešenie ekonomických problémov. Základnými predpokladmi pre takéto výsledky britsko-americkej spolupráce v čase finančnej krízy boli podobné ekonomické modely,

vzájomná previazanosť obchodu a investícií, osoba Gordona Browna a tradičná blízkosť Británie a USA pri spoločných rokovaníach.

Metodológia, ktorá bola použitá na spracovanie bakalárskej práce, je prípadová štúdia. Konkrétne sa jedná o jedinečnú prípadovú štúdiu, pre ktorú bol vybraný najmenej pravdepodobný prípad. Práca na príklade spolupráce počas riešenia finančnej krízy demonštruje britsko-americkú ekonomickú spoluprácu a ekonomický rozmer „zvláštnych vzťahov“. Takýto pohľad na „zvláštne vzťahy“ je možné považovať za menej pravdepodobný a to z dvoch hlavných dôvodov. V prvom rade je zasadenie „zvláštnych vzťahov“ do ekonomickej roviny netypické a väčšinou sa v súvislosti so „zvláštnymi vzťahmi“ hovorí o vojenskej a bezpečnostnej spolupráci. Po druhé, história britsko-amerických ekonomických vzťahov neukazuje len spoluprácu, ale aj vzájomnú konkurenciu.¹

Práca spracováva širšiu problematiku „zvláštnych vzťahov“, ktorá je ohraničená obdobím vlády Gordona Browna v Británii. „Zvláštne vzťahy“ počas vlády Gordona Browna sú potom bližšie špecifikované na problematiku finančnej krízy. Analýzou rokovaní medzi Britániou a USA, postupom vlád pri riešení krízy a vzájomnými interakciami Británie a USA počas príprav a zasadaní summitov hláv štátov G20 prichádza práca k záverom o úlohe „zvláštnych vzťahov“ v riešení finančnej krízy.

Práca je štruktúrovaná do úvodu, štyroch kapitol a záveru. Prvá kapitola definuje pojem „zvláštne vzťahy“ s dôrazom na ekonomické aspekty partnerstva a históriu ekonomického hľadiska „zvláštnych vzťahov“. Druhá kapitola potom poskytuje prehľad základných problematik „zvláštnych vzťahov“ počas vlády Browna, vysvetľuje posun „zvláštnych vzťahov“ od Tonyho Blaira a demonštruje, ktoré udalosti viažuce sa k britsko-americkým vzťahom mohli spôsobiť problémy pre riešenie finančnej krízy.

Tretia kapitola sa zaoberá samotným priebehom a začiatkami krízy. Je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť demonštruje príčiny vzniku krízy a prvé kroky britskej a americkej vlády pre vyrovnanie sa s ňou. Druhá časť poukazuje na ekonomickú diplomaciu na začiatku krízy, s dôrazom na brisko-americkú kooperáciu a vytvorenie platformy G20 na úrovni hláv štátov.

Štvrtá kapitola sa zaoberá summitmi G20, ktoré prebehli v rokoch 2008 a 2009. Konkrétne sa jedná o washingtonský, londýnsky a pittsburský summit, prvé summity G20 na úrovni hláv štátov. Práca predovšetkým zhodnotí britsko-americkú spoluprácu

¹ Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál, 2008), 32 – 42.

v období konania summitov. Dôraz sa kladie predovšetkým na prípravy a priebeh summitu G20 v Londýne, ktorý sa stal vrcholom vlády Gordona Browna.

Záver práce nakoniec odpovie na výskumnú otázku a zhodnotí predpokladané závery, ktoré boli predstavené vyššie.

Bakalárska práca bude vychádzať z množstva rozmanitých zdrojov, ktoré pomôžu lepšie uchopiť jej pomerne aktuálnu tému. Bude sa opierať tak o primárne, ako aj sekundárne zdroje a čerpať bude z knižných zdrojov, odborných článkov, seriózných novinových zdrojov, dokumentov a politických prejavov.

Práca si v prvom rade definuje pojem „zvláštne vzťahy“, aby na tejto definícii demonštrovala spojitosť finančnej krízy a „zvláštnych vzťahov“. Na takéto definovanie bude použitý článok od Williama Wallaca a Christophera Phillipsa, „Reassessing the Special Relationship“, publikovaný v časopise *International Affairs*. Článok je jedným z najcitovanejších článkov vyjadrujúcim sa k problematike zvláštnych vzťahov v súčasnosti. Práca si vytvorí definíciu pojmu „zvláštne vzťahy“ predovšetkým na základe článku „Reassessing the Special Relationship“ a správou vydanou dolnou komorou Britského parlamentu, *Global Security: UK-US Relations* vydanou v roku 2010. Práca zo správy využije primárne definíciu zvláštnych vzťahov a bude brať do úvahy, že väčšina oficiálnych dokumentov neposkytuje objektívne vysvetlenie skutočností. Práca sa bude zameriavať predovšetkým na ekonomické hľadisko „zvláštnych vzťahov“ a toto hľadisko je veľmi dobre preskúmané predovšetkým v knihe autorov Dobsona a Marsha *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*.

Základným knižným zdrojom práce bude dielo renomovaných britských historikov, Anthonyho Seldona a Guya Lodgea, *Brown at 10*, ktorá patrí do série monografií o britských premiéroch. Autori sa už dlhé roky venujú súčasnej histórii a patria medzi najlepších britských historikov súčasnosti. Kniha *Brown at 10* vyšla v roku 2010 po skončení Brownovho funkčného obdobia. Vďaka tomu ponúka ucelený prehľad a analýzu udalostí, ktoré sa udiali počas Brownovej vlády. Výhodou monografie je aj to, že sa odlišuje od väčšiny literatúry o Gordonovi Brownovi. Väčšina odbornej literatúry sa totiž v súvislosti s Gordonom Brownom sústreďuje hlavne na obdobie formovania New Labour a pôsobenie Browna vo funkcii ministra financií. Nevýhodou *Brown at 10* ale je, že čerpá prevažne z osobných rozhovorov, čo robí dohľadateľnosť jej zdrojov náročnejším. Okrem toho sleduje prevažne chronologickú líniu udalostí a neposkytuje tak ucelenú analýzu hlavných tém počas Brownovej vlády.

Ďalej práca využíva knihu, ktorej autorom je Gordon Brown, *Beyond the Crash: The First Crisis of Globalisation*, ktorá sa zaoberá finančnou krízou. Vzhľadom na to, že autorom je Gordon Brown, jedna z centrálnych postáv bakalárskej práce, nebude práca z knihy preberať interpretácie popisovaných udalostí, ale bude informácie kriticky analyzovať a porovnávať s inými odbornými prácami. Bakalárska práca bude spracovávať aj rôzne tlačové vyhlásenia, politické prejavy a aj novinové články zaoberajúce sa britsko-americkými vzťahmi. Ďalšími primárnymi zdrojmi práce budú aj záverečné dokumenty summitov G20.

Práca sa ďalej opiera o názory Paula Krugmana, laureáta Nobelovej ceny za ekonómiu, ktorý sa o Brownovom riešení finančnej krízy vyjadroval veľmi kladne.

Práca bude čerpať aj z rôznych článkov uverejnených v rozličných think-tankoch. Dôležité zdroje poskytujú renomované ekonomické think-tanky *Bloomberg* a *Brookings Institute*. Okrem toho sa práca opiera aj o články uverejnené v konzervatívnom americkom think-tanku *The Heritage Foundation*.

Informácie pre prácu budú dopĺňať aj seriózne žurnalistické portály ako *The New York Times*, *Financial Times*, *Wall Street Journal*, *BBC*, *The Economist*, a rôzne akademické práce uverejnené napríklad v časopisoch *International Affairs*, *Foreign Affairs*.

1 Pojem „zvláštny vzťah“

Na začiatku práce je potrebné stanoviť si, čo vlastne pojem „zvláštny vzťah“ označuje, čo označoval v minulosti a ako je potrebné sa k nemu postaviť pri súčasnom hodnotení anglo-amerických bilaterálnych vzťahov. „Zvláštne vzťahy“ môžu označovať prakticky čokoľvek – od diplomacie, kultúry, spoločného jazyka až po spoluprácu v nukleárnej oblasti, vojenskej oblasti a výmenu informácií tajných služieb. Okrem toho je pre bilaterálne britsko-americké vzťahy význačná aj ekonomická spolupráca, kedy sú Spojené štáty pre Britániu, aj naopak, významným obchodným partnerom. Nasledujúca kapitola vymedzí pojem „zvláštne vzťahy“ na účely bakalárskej práce v oblasti časovej a tematickej s prihliadnutím na tematiku bakalárskej práce.

1.1 Časové ohraničenie

Prvou otázkou, ktorú si musíme položiť pri definovaní „zvláštnych vzťahov“, je ich časové ohraničenie, ich začiatok, transformácia a aj prípadný koniec.² História vzájomných vzťahov USA a Británie, konfliktných aj spojeneckých, siaha dávno pred zavedenie pojmu „zvláštny vzťah“. Vzájomná anglo-americká interakcia sa začína prejavovať už od konca 16. storočia, keď sa v „Novom svete“ usadili prví britskí osadníci. Samotný pojem „zvláštne vzťahy“ pochádza od Winstona Churchilla, ktorý tak nazval úzku britsko-americkú spoluprácu počas druhej svetovej vojny.

Pojem „zvláštne vzťahy“ vznikol v priebehu druhej svetovej vojny a na verejnosti sa začal používať v roku 1946, kedy ho Winston Churchill použil v známom prejave vo Fultone.³ To, čo navonok spájalo Britániu a USA, boli podobná anglosaská kultúra, hodnoty a spoločný jazyk. Britské miesto vo „zvláštnych vzťahoch“ videl Churchill vo využívaní troch kruhov britského vplyvu: smerom na Commonwealth, Európu a USA.⁴

„Zvláštne vzťahy“ sa od svojho vzniku po druhej svetovej vojne po súčasnosť menili a vyvíjali. Pre súčasnú analýzu „zvláštnych vzťahov“ je dôležitý predovšetkým náhľad na obdobia úpadku „zvláštneho spolenectva“, a to z dôvodu častých neoficiálnych vyjadrení o konci „zvláštneho vzťahu“.⁵ Za problematické obdobie sa vo všeobecnosti označuje suezská kríza a kritický čas pre „zvláštne vzťahy“ predstavovala aj vojna vo Vietname, do ktorej sa Británie nezapojila a podporovala USA len rétoricky.⁶

Britsko-americké vzťahy ďalej komplikovali aj problémy Británie so zapojením sa do európskeho integračného procesu. Už v 60. rokoch, po odmietnutí britskej

² Alan Dobson, Steve Marsh, „Introduction“ v *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*, (Oxon: Routledge, 2013), 1 – 2.

³ „The Sinews of Peace by Winston Churchill“, NATO Online Library, http://www.nato.int/docu/speech/1946/s460305a_e.htm (stiahnuté 8. 2. 2014).

⁴ John Dumbrell, *A Special Relationship: Anglo-American Relations From the Cold War to Iraq*, (New York: Palgrave Macmillan, 2006), 11 – 12.

William Wallace, Christopher Phillips, „Reassessing the Special Relationship“, *International Affairs* 85, No.2 (2009): 263, dostupné z <http://www.ebscohost.com>.

⁵ Nicholas Watt, „Special relationship is over, MPs say. Now stop calling us America’s poodle“, *The Guardian*, 28. 3. 2010, <http://www.theguardian.com/politics/2010/mar/28/special-relationship-over-poodle> (stiahnuté 9. 2. 2014).

Jon Swaine, „David Cameron’s Syria defeat could signal end of the „special relationship“, politicians warn“, *The Telegraph*, 30. 9. 2013,

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10277429/David-Camersons-Syria-defeat-could-signal-end-of-the-special-relationship-politicians-warn.html> (stiahnuté 9. 2. 2014).

Reginald Dale, „End of the U.S.-UK „Special Relationship“ – Again?“, *Center for Strategic & International Studies*, <https://csis.org/blog/end-us-uk-%E2%80%9Cspecial-relationship%E2%80%9D-%E2%80%93-again> (stiahnuté 9. 2. 2014).

prihlášky do Európskeho hospodárskeho spoločenstva, sa Dean Acheson⁷ vyjadril, že „zvláštne vzťahy“ sú už prežitkom, keďže Británia stratila impérium a zároveň si neupevnila miesto v Európe.⁸ „Zvláštne vzťahy“ potom prešli ďalším obdobím úpadku od vstupu Británie do Európskeho spoločenstva až po nástup Margaret Thatcherovej a Ronalda Reagana.⁹

Koniec studenej vojny priniesol aj zmenu definovania „zvláštnych vzťahov“. Západný svet stratil spoločného nepriateľa a pre niektorých to znamenalo aj koniec „zvláštnych vzťahov“, ktoré sa utvorili ako odpor voči spoločnému nepriateľovi, Sovietskemu zväzu. Po skončení studenej vojny sa zároveň na britskej ambasáde vo Washingtone stalo neoficiálne zakázaným používať termín „zvláštny vzťah“.¹⁰

Podľa historikov Wallacea a Phillipsa zaznamenali „zvláštne vzťahy“ dve oživenia: prvé s dvojicou Thatcherová – Reagan a druhé s vládou Tonyho Blaira.¹¹ Vláda Gordona Browna, naopak, ukazovala známky úpadku britsko-amerického „zvláštneho spojenectva“.¹² O súčasnom stave „zvláštnych vzťahov“ sa čoraz viac diskutuje a je mu pripisovaná veľká mediálna pozornosť. Z dôvodu pripisovania veľkej pozornosti „zvláštnym vzťahom“ a následnému skresľovaniu pojmu, vydala Dolná komora Britského parlamentu správu, v ktorej neodporúča používanie pojmu „zvláštne vzťahy“.¹³ Aj napriek rôznym názorom, predovšetkým v tlači,¹⁴ o konci „zvláštnych vzťahov“ nevydala britská ani americká strana oficiálne vyjadrenie o prerušení „zvláštneho spojenectva“, ktoré nestojí len na osobných väzbách, ale aj na vojenskej spolupráci, spolupráci tajných služieb a výskume.

Bakalárska práca teda vychádza z názoru o trvalej existencii „zvláštnych vzťahov“. Po konci studenej vojny prešli vzťahy síce určitou transformáciou, mediálne

⁶ John Dumbrell, *A Special Relationship*, 190.

⁷ Minister zahraničných vecí USA počas vlády Harryho Trumana.

⁸ Williame Wallace, Christopher Phillips, „Reassessing the Special Relationship“, 266.

⁹ John Dumbrell, *A Special Relationship*, 228.

Petr Luňák, *Západ: Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, (Praha: Libri, 1997), 239 – 240.

¹⁰ John Dumbrell, *A Special Relationship*, 135.

¹¹ Williame Wallace, Christopher Phillips, „Reassessing the Special Relationship“, 280.

¹² Nile Gardiner, „Mind the Gap: Is the Special Relationship Still Special?“, *World Affairs* (March/April 2011), <http://www.worldaffairsjournal.org/article/mind-gap-relationship-still-special> (stiahnuté 12. 1. 2014).

¹³ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations: Sixth Report of Session 2009-10* (London: The Stationery Office Limited, 2010), 3, 17.

¹⁴ Alan Dobson, Steve Marsh, „Introduction“ v *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*, (Oxon: Routledge, 2013), 1 – 2.

Catherine Mayer, „Why Britain’s Affair with the U.S. Is Over“, *Time*, 29. 3. 2009, <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1976102,00.html> (stiahnuté 9. 2. 2014).

správy o konci a narušení „zvláštnych vzťahov“ počas vlády Browna¹⁵, bude práca považovať za správy o období menej intenzívnych osobných vzťahov lídrov Británie a USA. Podobný fenomén nie je v histórii „zvláštnych vzťahov“ ojedinelý.

1.2 Tematické ohraničenie

Tematické vymedzenie „zvláštnych vzťahov“ je kľúčovou otázkou celej britsko-americkéj problematiky. Za „zvláštny vzťah“ by sa dalo pokladať prakticky čokoľvek, od pravidelných stretnutí hláv štátov, cez vojenskú spoluprácu až po spoločný jazyk. Správa Britského parlamentu uvádza, že „zvláštne vzťahy“ by sa mali vzťahovať len na vybrané aspekty britsko-americkéj spolupráce, a to menovite na nukleárnu, vojenskú, bezpečnostnú a protiteroristickú spoluprácu a spoluprácu tajných služieb. Britský parlament za dôležité pokladá aj osobné vzťahy lídrov Británie a Spojených štátov.¹⁶

Okrem toho je potrebné priznať Spojeným štátom aj iné „zvláštne spojenectvá“ ako len s Veľkou Britániou. USA sú svetovým hegemonom, najsilnejšou svetovou veľmocou súčasnosti a nemôžu si dovoliť investovať do jediného „zvláštneho vzťahu“. USA sami označujú za zvláštnych spojencov okrem Británie aj Izrael, Kanadu, Nemecko, či Kóreu.¹⁷ Fakt, že Británia nie je jediným „zvláštnym spojencom“ USA, priznáva aj správa britského parlamentu, ktorá tvrdí, že Británia má síce „zvláštny vzťah“ s USA, avšak podobný vzťah k USA majú aj iné krajiny a tento fakt je nutné zohľadniť.¹⁸

Jednou zo stránok „zvláštnych vzťahov“ je aj kultúrna podobnosť. Nepopierateľná výhoda pre obe strany je spoločný jazyk. Ten ďalej umožňuje jednoduchú kultúrnu výmenu, akademickú spoluprácu a aj nadväzovanie osobných väzieb. Akademická spolupráca je obzvlášť dôležitá pre Britániu, pretože USA je partner, ktorý poskytuje najintenzívnejšiu vedeckú spoluprácu a predstavuje 30 % celkovej zahraničnej vedeckej spolupráce pre Britániu.¹⁹

Samostatnou kategóriou sú metafory o „zvláštnych vzťahoch“ a osobné väzby medzi americkými prezidentmi a britskými premiérmi. Na jednej strane stojí fakt, že

¹⁵ Andrew Porter, „Barack Obama rebuffs Gordon Brown as ‚special relationship‘ sinks to new low“, *The Telegraph*, 23. 9. 2009, <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/gordon-brown/6224813/Barack-Obama-rebuffs-Gordon-Brown-as-special-relationship-sinks-to-new-low.html> (stihanuté 9. 2. 2014).

¹⁶ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 5, 20.

¹⁷ John Dumbrell, *A Special Relationship*, 271 – 2.

¹⁸ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 3.

¹⁹ *Ibid.*, 12.

dobré osobné vzťahy uľahčujú rokovanie medzi svetovými lídrami, na druhej strane ale ani osobné sympatie neznamenajú úplný súhlas Británie a Spojených štátov vo všetkých otázkach.²⁰ Osobné vzťahy teda sú zaujímavým prípadom pre médiá, z politického hľadiska sa nimi ale zahraničná politika riadiť nemá.²¹

Zaujímavým hľadiskom „zvláštnych vzťahov“ sú aj rôzne metafory a prirovnania. Najznámejšími prirovnaniami „zvláštnych vzťahov“ sú tie o Británii ako „moste“ medzi USA a Európou a metafora Británie a USA ako antického Grécka a Ríma. Bakalárska práca bude pracovať s metaforou Británie ako „mostu“ medzi USA a Európou, keďže na počiatku finančnej krízy pôsobil Gordon Brown ako sprostredkovateľ medzi USA a EÚ a jeho hlavnými zásluhami v pozícii „mostu“ bolo, že presvedčil lídrov EÚ, že globálna finančná kríza nie je krízou anglosaského kapitalizmu a mali by sa zapojiť do globálneho riešenia finančnej krízy.²²

Mnohé zdroje²³ uvádzajú, že najdôležitejšou súčasťou „zvláštnych vzťahov“ je predovšetkým vojenská kooperácia, nukleárna kooperácia a zdieľanie informácií. Zatiaľ čo spolupráca v oblasti vývoja, predaja a umiestnenia nukleárných zbraní a technológií bola vrcholne dôležitá predovšetkým počas rokov studenej vojny, v 21. storočí sa britsko-americké vzťahy zameriavajú predovšetkým na boj proti terorizmu. „Zvláštne vzťahy“ sa na začiatku 21. storočia používali hlavne v spojitosti s osobami Tonyho Blaira a Georgea W. Busha. Títo dvaja lídri predstavujú pre širokú verejnosť negatívnu asociáciu britsko-americkej spolupráce, ktorá začala vojny v Iraku a Afganistane.²⁴

S vojnou proti terorizmu priamo súvisí vojenská a bezpečnostná spolupráca a pretrvávajúca spolupráca tajných služieb. Práve spolupráca tajných služieb je v správe britského parlamentu pokladaná za oblasť, v ktorej je použitie termínu „zvláštne vzťahy“ oprávnené.²⁵

²⁰ John Dumbrell, *A Special Relationship*, 5.

²¹ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 68.

²² Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10* (London: Biteback Publishing, 2011), 166.

²³ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 23.

William Wallace, Christopher Phillips, „Reassessing the Special Relationship“, 267.

²⁴ Toby Helm, „Tony Blair should face trial over Iraq war, says Desmond Tutu“, *The Guardian*, 2. 9. 2012, <http://www.theguardian.com/politics/2012/sep/02/tony-blair-iraq-war-desmond-tutu> (stiahnuté 9. 2. 2014).

²⁵ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 5.

Ekonomický rozmer „zvláštnych vzťahov“

Pre bakalársku prácu najdôležitejšou sférou spolupráce Británie a Spojených štátov je ekonomika. Dostatočný ekonomický rast a prosperita sú základom pre spoluprácu Británie a Spojených štátov v ostatných oblastiach. S nedostatkom financií v štátnom rozpočte priamo súvisia aj vojenské možnosti oboch krajín. V minulosti boli ekonomické problémy Británie jedným z dôvodov, prečo sa priamo nezúčastnila vojny vo Vietname, ekonomická kríza začiatku 21. storočia bola jedným z dôvodov znižovania armádneho rozpočtu počas vojen v Iraku a Afganistane.²⁶

Ohrozenie armádneho rozpočtu nie je jediným rozmerom ekonomického hľadiska „zvláštnych vzťahov“. Veľmi úzke sú aj vzťahy medzi New Yorkom a Londýnom, dvoma obrovskými obchodnými centrami na oboch stranách Atlantiku. Tieto mestá sú niekedy prezývané skratkou NyLon, ktorá má predstavovať ich prepojenosť.²⁷ Vypuknutie finančnej krízy neznamenal len priame dôsledky pre finančné spoločnosti, kríza ovplyvnila celkový charakter previazanosti Londýna a New Yorku, vrátane poklesu leteckej dopravy.²⁸

Okrem finančných spoločností predstavujú pre Spojené štáty britské firmy, a naopak, obrovský investičný potenciál. Británia bola v roku 2008 aj najväčším zahraničným investorom v Spojených štátoch a britskí investori zamestnávali v USA asi milión osôb. Situácia bola podobná aj v roku 2012, keď bola Británia najväčším priamym investorom v USA. Británia uskutočnila investície v hodnote 486 miliárd dolárov, čím prevýšila investície všetkých ázijských krajín dohromady.²⁹ Spojené štáty investujú podobne v Británii. V roku 2008 boli krajinou s najvyššími hodnotami investícií, približne 411 miliárd dolárov, a taktiež poskytovali zamestnanie asi miliónu osôb v Británii.³⁰

²⁶ Theodore Bromund, „British Defense Cuts Threaten the Anglo-America Special Relationship“, *The Heritage Foundation*, 18. 11. 2008, <http://www.heritage.org/research/reports/2008/11/british-defense-cuts-threaten-the-anglo-american-special-relationship> (stiahnuté 30. 1. 2014).

²⁷ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 13.

²⁸ Joe Brancatelli, „NyLon in a Knot“, *The Business Journal*, 3. 3. 2010, <http://www.bizjournals.com/bizjournals/blog/seat2B/2010/03/will-the-new-york-to-london-route-ever-return-to-the-glory-days.html?page=all> (stiahnuté 30. 1. 2014).

²⁹ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 13.

James K. Jackson, „Foreign Direct Investment in the United States: An Economic Analysis“, *Congressional Research Service*, 2013, <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RS21857.pdf>. (stiahnuté 10. 2. 2014).

³⁰ House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations*, 13.

Pokiaľ ide o zahraničný obchod, Británia je v súčasnosti šiestym najväčším obchodným partnerom USA. Celkový podiel Británie na zahraničnom obchode USA predstavuje 3,3 % a z krajín EÚ Britániu prevyšuje len Nemecko.³¹ Veľkými obchodnými partnermi Británie sú krajiny EÚ, hlavne Nemecko, Francúzsko a Taliansko, najsilnejšie ekonomiky EÚ. V tomto kontexte je potrebné aj spomenúť, že Británia podala prihlášku do vtedajšieho Európskeho hospodárskeho spoločenstva v období svojho ekonomického úpadku na odporúčenie USA.³² Bez členstva v EÚ by s členskými krajinami EÚ Británia zrejme nemala také silné ekonomické puto, a tým by sa pravdepodobne pre USA stala menej atraktívnym partnerom.

Pre skúmanie moderného „zvláštneho spojenectva“ a jeho vplyvu na riešenie ekonomickej krízy je dôležitý aj náhľad na ekonomické dianie v minulosti. Počas 20. storočia začal postupne upadať vplyv Británie na medzinárodnom poli a narastať vplyv a ekonomika USA. Spojenectvo oboch krajín sa stalo kľúčovým počas druhej svetovej vojny, ktorá okrem vojenskej a ideologickej spolupráce ukázala aj ekonomický rozmer britsko-amerických vzťahov. Už počas druhej svetovej vojny USA poskytovali plán Lend-Lease v prospech Británie. V dohode o vzájomnej pomoci bola zakotvená požiadavka, aby Británia po vojne zrušila diskriminačné tarify. Išlo predovšetkým o pokus USA o prístup na trh britského impéria.³³

Britsko-americká ekonomická spolupráca sa ďalej prejavila aj po vojne. Britskému ekonómovi Keynesovi sa podarilo v USA vyjednať pôžičku pre Britániu a pomoc Európe v podobe Marshallovoho plánu. Británia sa stala krajinou, ktorá z plánu čerpala najviac. Konkrétne Británia získala 26,6 % financií z takmer 13 miliardového plánu na obnovu Európy.³⁴

Briti a Američania stáli aj pri vytvorení povojnového ekonomického poriadku a vytvorení Bretton-Woodskeho systému, Všeobecnej dohody o clách a obchode a inštitúcií ako Medzinárodný menový fond a Svetová banka.

„UK export and import in 2011: top products and trading partners“, *The Guardian*, 10. 1. 2012, <http://www.theguardian.com/news/datablog/2010/feb/24/uk-trade-exports-imports#> (stiahnuté 30. 1. 2014).

³¹ „Top Trading Partners – Total Trade, Exports, Imports“, *United States Census Bureau*, <http://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top0812yr.html> (stiahnuté 10. 2. 2014).

³² Williame Wallace, Christopher Phillips, „Reassessing the Special Relationship“, 265.

„UK export and import in 2011: top products and trading partners“, *The Guardian*.

³³ Joe McKinney a Alan P. Dobson, „The Anglo-American economic relationship: Special or not?“ v *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*, (Oxon: Routledge, 2013), 131.

Petr Luňák, *Západ*, 52 – 3.

³⁴ Joe McKinney a Alan P. Dobson, „The Anglo-American economic relationship“, 133.

Spolupráca potom čiastočne upadla. USA totiž nesúhlasili s labouristickou vládou a ich socialistickými reformami. V 60. rokoch existovali medzi USA a Britániou silné ekonomické väzby, ale pre ekonomické problémy sa Británia nezúčastnila vojny vo Vietname. USA síce Británií v priebehu 60. rokov poskytovali pôžičky, aby oddialili devalváciu libry a zrušenie Bretton-Woodskeho systému, problémy v ekonomických vzťahoch sa ale čiastočne prehĺbili vstupom Británie do ES, čím musela prijať jednotnú vonkajšiu tarifu, teda aj voči USA. 70. roky potom zaznamenali ropné šoky a koniec Bretton-Woodskeho systému a zlatého štandardu.³⁵

Výrazné zlepšenie vzťahov predstavovala éra thatcherizmu v Británií. Margaret Thatcherová prijala reformy, ktoré potláčali vplyv štátu na ekonomiku a tak sa britský a americký ekonomický model priblížili.³⁶

Nakoniec, na začiatku 21. storočia sa Británia a USA stali iniciátormi riešenia globálnej krízy na medzinárodnej platforme G20, ktorá položila základy nového svetového ekonomického poriadku. Predovšetkým londýnsky summit G20 sa stal veľmi dobrým príkladom britskej a americkej spolupráce.³⁷

Tematicky teda práca pracuje s pojmom „zvláštny vzťah“ predovšetkým v ekonomickej oblasti. Rovnako priznáva „zvláštnym vzťahom“ výsadné postavenie v oblasti vojenskej spolupráce a spolupráce tajných služieb, z dôvodu tematiky práce budú ale tieto oblasti okrajovými. Práca bude teda využívať termín „zvláštny vzťah“ medzi Britániou a Spojenými štátmi a tento pojem bude označovať obdobie britsko-americkéj spolupráce od konca druhej svetovej vojny po súčasnosť, bude sa týkať Veľkej Británie a Spojených štátov amerických a tematicky bude pokrývať oblasti spolupráce, ktoré sa dajú označiť za výnimočné pre tieto dva štáty.

2 Úloha Gordona Browna vo „zvláštnych vzťahoch“

Nasledujúca kapitola vysvetlí, ako sa „zvláštne vzťahy“ vyvíjali počas Brownovej vlády, a na najdôležitejších udalostiach, ktoré sa v tomto období odohrali, vysvetlí, aký bol posun v transatlantických vzťahoch po odchode Blaira a prečo mala finančná kríza tak mimoriadne ovplyvniť „zvláštne vzťahy“ v období rokov 2008 – 2010.

³⁵ Ibid., 133 – 136.

³⁶ Hugh Pym, „Margaret Thatcher: How the economy changed“, *BBC*, 8. 4. 2013, <http://www.bbc.com/news/business-22073527> (stiahnuté 5. 8. 2014).

Joe McKinney a Alan P. Dobson, „The Anglo-American economic relationship“, 141.

³⁷ Ibid., 140.

Na úvod je potrebné objasniť aj niekoľko základných údajov o období vlády Gordona Browna. Brown nastúpil do úradu v júni 2007. Z hľadiska „zvláštnych vzťahov“ to znamenalo, že na druhej strane transatlantického spojenectva sa v tej dobe nachádzal George W. Bush, ktorého druhé funkčné obdobie sa končilo v januári 2009. Je všeobecne známe, že George W. Bush si bol blízky s Brownovým predchodcom Tony Blairom, ktorý sa v Británii stal na konci svojej vlády nepopulárnym. Očakávalo sa teda, ako sa Brown postaví k transatlantickému spojenectvu, či nadviaže na Blairovu politiku voči Spojeným štátom, alebo sa, naopak, bude od Blaira dištancovať.

Úlohu hral čiastočne aj čas. Bolo totiž isté, že najneskôr v januári 2009 bude inaugurovaný nový americký prezident. Úlohou Browna teda bolo vytvoriť si primeraný vzťah k Bushovi, taký, aby príliš dobré vzťahy neboli prekážkou pre ďalšiu administratívu.

V novembrových prezidentských voľbách v USA nakoniec zvíťazil kandidát Demokratov, Barack Obama. Z hľadiska „zvláštnych vzťahov“ a Gordona Browna to znamenalo niekoľko vecí. Po prvé, Obama bol za prezidenta zvolený počas prebiehajúcej hospodárskej krízy. Voľby sa uskutočnili 5. novembra 2008 a na 15. novembra bol do Washingtonu, D. C., zvolaný summit G20, ktorý sa zaoberal finančnou krízou. Ďalší summit bol následne naplánovaný na 1. apríla 2009 do Británie a zúčastnil sa ho teda aj Obama. Takto sa dostávame k druhému bodu, prečo je pre prácu kľúčové načasovanie prezidentských volieb. Brown mal len niečo vyše roka na to, aby nadviazal dobré vzťahy s novým americkým prezidentom. Navyše od Obamovej inaugurácie do summitu G20, ktorý sa stal stredobodom Brownovej vlády, ubehli len tri mesiace. Z tohto dôvodu budú výsledky práce zohľadňovať aj skutočnosť, že Brown nemal dostatok času na osobné spoznanie amerických prezidentov a jeden z prejavov „zvláštnych vzťahov“, osobná blízkosť lídrov Británie a USA, sa tak nemohol dostatočne rozvinúť.

Tematicky dominovali britsko-americkým vzťahom aj počas Brownovej vlády bezpečnostná a vojenská spolupráca. Tieto oblasti spolupráce ale boli dôležité predovšetkým pre administratívy Blaira a Busha. Viedlo to k posilneniu bezpečnostných opatrení, vojne proti terorizmu a začiatku vojen v Iraku a Afganistane. Dôležitou súčasťou „zvláštnych vzťahov“ po odchode Blaira teda bolo aj to, aby Británia dodržala spojenecké záväzky, ktoré voči USA mala.

Brown teda nadviazal na predošlé udalosti a do transatlantických vzťahov priniesol len málo nového. Najdôležitejšou Brownovou agendou bolo vyriešenie

finančnej krízy, pretože to bola jediná téma, ktorá sa konkrétne týkala jeho kabinetu. Navyše Brown ako ekonóm a bývalý minister financií Veľkej Británie mal dostatočný prehľad a kvalifikáciu na to, aby vedel zaviesť úspešné mechanizmy na riešenie krízy.

2.1 Posun „zvláštnych vzťahov“ počas vlády Busha a Browna

Posun, ktorý Brown do „zvláštnych vzťahov“ priniesol počas vlády Busha a pred vypuknutím krízy, sa týkal predovšetkým rétorickej roviny vo vzťahu k terorizmu. Po tom, ako sa lekári, pochádzajúci z islamskej komunity, pokúsili 29. júna 2008 o teroristické útoky na Londýn a Glasgow, označil Brown terorizmus za kriminálny čin a vo svojej rétorike a rétorike svojho kabinetu odmietol používanie výrazu „vojna proti terorizmu“, ktorý bol typický pre transatlantické duo Blair – Bush. Týmto spôsobom našiel Brown cestu, ako sa odlíšiť od svojho predchodcu Blaira, už v prvých dňoch svojej vlády. Problémom bolo, ako na rétorické zmeny v Británii zareaguje republikánska administratíva prezidenta Busha.³⁸

George W. Bush zotrval pri svojej doterajšej rétorike a naďalej tvrdil, že Spojené štáty sú vo vojne s teroristami.³⁹ Táto situácia mohla vytvoriť predpoklady na zhoršenie transatlantických vzťahov, ako sa ale po návšteve Browna v Spojených štátoch ukázalo, nový britský premiér naviazal s USA priateľské vzťahy.⁴⁰ Zmenu vo vzťahoch zaznamenali predovšetkým novinári, ktorí Browna namiesto „puďlíkom“ nazvali „bulldogom“ v britsko-amerických vzťahoch.⁴¹ Takýmto spôsobom bol v médiách označený posun od Blaira (často označovaného za Bushovho „puďlíka“, čo naznačovalo jeho oddanú poslušnosť USA) k Brownovi, ktorý sa už v prvých dňoch vlády začal k terorizmu vyjadrovať odlišne než USA a bol teda nazvaný „bulldogom“, čo malo označovať róznejší postoj Británie.

2.2 Najdôležitejšie udalosti „zvláštnych vzťahov“ po nástupe Obamu

Nový americký prezident Obama bol inaugurovaný 20. januára 2009 a pre „zvláštne vzťahy“ to teda znovu znamenalo personálnu zmenu na pozícii lídra. Krátko

³⁸ David Rieff, „Brown drops 'war on terror,' redefining the fight“, *The New York Times*, 22. 7. 2007, http://www.nytimes.com/2007/07/22/world/europe/22iht-terror.1.6766412.html?_r=0 (stiahnuté 30. 12. 2013).

Jo Adetunji, „Glasgow airport car bombers plotted reign of fear, trial hears“, *The Guardian*, 9. 10. 2008, <http://www.theguardian.com/uk/2008/oct/09/glasgowairporttrial> (stiahnuté 30. 12. 2013).

³⁹ David Rieff, „Brown drops 'war on terror,' redefining the fight“.

⁴⁰ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 27.

po nástupe Obamu do úradu sa konal summit hláv štátov G20, ktorý bol veľmi významným z hľadiska riešenia finančnej krízy a bude vysvetlený v kapitole 2.

Po summite G20 v Londýne sa stala ďalšia významná udalosť, ktorá utvárala „zvláštne vzťahy“ počas Brownovej vlády. Udalosťou bolo prepustenie líbyjského teroristu Abdelbasseta al-Midžráhího po tom, čo mu bola diagnostikovaná nevyliciteľná rakovina prostaty. Al-Midžráhí bol jediným odsúdeným za teroristické útoky z 21. decembra 1988, pri ktorých nad škótskym mestom Lockerbie vybuchlo lietadlo, ktoré letelo na trase Londýn – New York. Pri tomto teroristickom čine zahynulo 270 ľudí, z čoho väčšinu tvorili americkí občania.⁴²

Kauza vyvolala vlnu nesúhlasu v Spojených štátoch aj v Británii. Okrem verejnosti sa proti prepusteniu al-Midžráhího ostro postavili ministerka zahraničných vecí Spojených štátov Hillary Clintonová, šéf FBI Robert Mueller a aj vtedajší líder britskej opozície David Cameron.⁴³

Situácia dostala britskú vládu do neľahkej pozície. Na jednej strane riskovali zhoršenie vzťahov s novou Obamovou pro-ázijsky orientovanou administratívou⁴⁴, na druhej strane mohol hroziť konflikt s Líbyou, ktorý by ohrozil obchod s ropou a okrem toho mohla kauza vyvolať vnútorný konflikt medzi centrálnou britskou vládou a autonómnym škótskym parlamentom. Brown si v tejto situácii vybral nečinnosť, za čo bol dlho kritizovaný. Okrem kritiky bolo ohrozené aj riešenie finančnej krízy.⁴⁵

Al-Midžráhí bol totiž prepustený v auguste 2009 a na september bolo naplánované stretnutie Valného zhromaždenia OSN a summit G20 v Pittsburgu, ktorý mal zhodnotiť funkčnosť plánov na riešenie finančnej krízy prijaté na summite v Londýne.⁴⁶

Bakalárska práca teda za najväčší problém prepustenia al-Midžráhího z hľadiska riešenia finančnej krízy pokladá jeho načasovanie. Barack Obama bol inaugurovaný za

⁴¹ Jonathan Freedland, „More bulldog than poodle, Brown has signalled a new special relationship“, *The Guardian*, 1. 8. 2007, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2007/aug/01/comment.usa> (stiahnuté 7. 3. 2014).

⁴² Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 314.

⁴³ Ibid., 316 – 317.

⁴⁴ Martin Indyk, Kenneth Lieberthal, Michael E. O'Hanlon, „Scoring Obama's Foreign Policy: A Progressive Pragmatist Tries to Bend History“, *Foreign Affairs* (May/June 2012), <http://www.foreignaffairs.com/articles/137516/martin-indyk-kenneth-lieberthal-and-michael-e-ohanlon/scoring-obamas-foreign-policy> (stiahnuté 7. 3. 2014).

⁴⁵ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 314 – 316.
 „Cameron condemns Megrahi release“, *BBC*, 20. 8. 2009,
http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/8212457.stm (stiahnuté 8. 5. 2014).

prezidenta USA v januári 2009, v dobe najintenzívnejšieho plánovania riešenia krízy. Obama a Brown už znovu potvrdili „zvláštne vzťahy“ počas tlačovej konferencie pred summitom G20 v Londýne.⁴⁷

August 2009 teda namiesto zintenzívnenia príprav na summit G20 znamenal pre britsko-americké vzťahy tlak z dôvodu prepustenia al-Midžráhího. Brown chcel preto využiť priestor po skončení Valného zhromaždenia OSN na stretnutie s Obamom. Ideálnym výsledkom stretnutia mala byť spoločná tlačová správa o stratégii riešenia krízy. O stretnutie žiadala britská strana päť-krát, ale americká strana nevyhovela požiadavkám na spoločné stretnutie a Brown s Obamom sa stretli len krátko v priestoroch kuchyne OSN.⁴⁸ Takéto potupné stretnutie veľmi kriticky prijala britská tlač.⁴⁹ Jedným vysvetlením odmietavého postoja USA je hnev z prepustenia al-Midžráhího. Obama svoj postoj odôvodnil tým, že s Britániou je v kontakte neustále, a preto na stretnutie nevidel dôvod.⁵⁰

Doposiaľ spomenuté príklady problémov v britsko-amerických vzťahoch ukazujú, ako problémy mohli narušiť riešenie krízy. Jednalo sa o postoj Brownovho kabinetu k terorizmu, ktorý sa značne líšil od Blairovho a prepustenie odsúdeného teroristu, čo čiastočne narušilo diplomatické vzťahy v dobe riešenia krízy. Práca ďalej objasní, ako finančná kríza ovplyvnila spoluprácu v jednej z najdôležitejších oblastí americko-britskej spolupráce.

2.3 Vojenská spolupráca Británie a USA počas vlády Browna

Nespornou súčasťou „zvláštnych vzťahov“ je vojenská spolupráca. Okrem výmeny poznatkov medzi informačnými službami, poskytovaním si námorných a vojenských základní si Briti a Američania poskytujú aj priamu vojenskú pomoc. Od roku 2001 ide predovšetkým o podporu vo vojnách v Afganistane a od 2003 aj v Iraku.

⁴⁶ „New G-20 Summit in September in New York: Szarkozy“, *Economic Times*, 3. 4. 2009, http://articles.economictimes.indiatimes.com/2009-04-03/news/28396889_1_french-president-nicolas-sarkozy-g20-summit (stiahnuté 7. 3. 2014).

⁴⁷ „Joint Press Availability with President Obama and Prime Minister Gordon Brown“, Oficiálne stránky Bieleho domu, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/joint-press-availability-with-president-barack-obama-and-prime-minister-gordon-brow> (stiahnuté 7. 3. 2014).

⁴⁸ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 321 – 322.

⁴⁹ Patrick Wintour, „Barack Obama snubs Gordon Brown over private talks“, *The Guardian*, 24. 9. 2009, <http://www.theguardian.com/politics/2009/sep/23/barack-obama-gordon-brown-talks> (stiahnuté 7. 3. 2014).

⁵⁰ Helene Cooper, „U.S. Assures Fretful Britons: It's Much Ado About Nothing“, *The New York Times*, 25. 9. 2009, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9804EFDB1338F936A1575AC0A96F9C8B63&ref=abdelbassetalialmegrahi> (stiahnuté 30. 12. 2013).

Británia je po USA krajinou, ktorá do regiónu investuje najviac materiálu, financií aj ľudského kapitálu.⁵¹

V období keď Brown nastúpil do úradu premiéra, boli vojny na Blízkom východe pre širokú verejnosť nepopulárne. Pre vojnu v Iraku mal už Blair vypracovaný plán na sťahovanie jednotiek.⁵² Vo vzťahu k USA bolo dôležité, aby Veľká Británia dodržala svoje spojenecké záväzky a jednotky z Iraku sťahovala podľa plánu. Bush sa totiž obával možnosti, že Brown sa bude dištancovať od Blairových záväzkov voči Spojeným štátom, podobne ako to urobil španielsky premiér Zapatero v roku 2004.⁵³ Británia si udržala kontinuitu aj po Blairovom odchode, opačný prípad by určite veľmi poškodil „zvláštne vzťahy“ a spôsobil by USA obrovské problémy na Blízkom východe.

Veľký problém, ktorý finančná kríza priniesla, bolo obmedzenie finančných prostriedkov. Z dôvodu toho obmedzenia si teda Británia nemohla dovoliť zvyšovať výdaje. Okrem toho Brown bol predovšetkým ekonómom a hlavne v začiatkoch svojej vlády bol kritizovaný za malý záujem o Irak a Afganistan. Obamova administratíva ale požadovala zvyšovanie výdajov na vojny na Blízkom východe. Na to sa Británia vyjadrila v podstate negatívne. Brown bol ochotný zvýšiť počty jednotiek (z 8300 na 9000 vojakov) len dočasne, na čo odmerane reagovali predovšetkým britskí vojenský velitelia.⁵⁴

Pokiaľ ide o hodnotenie výsledkov vojen na Blízkom východe počas Brownovej vlády, ide prevažne o pozitívne správy. Británia bola schopná dodržať spojenecké záväzky voči Spojeným štátom, do konca roku 2009 boli ukončené vojenské operácie

⁵¹Theodore R. Bromund, „Barack Obama and Gordon Brown Must Strengthen U.S.-U.K. Defense Cooperation“, *The Heritage Foundation*, <http://www.heritage.org/research/reports/2009/02/barack-obama-and-gordon-brown-must-strengthen-us-uk-defense-cooperation> (stiahnuté 3. 1. 2014).
Patrick Porter, „Last Charge of the Knight? Iraq, Afghanistan and the Special Relationship“, *International Affairs* 86, No.2 (2010), 356, dostupné z <http://www.ebscohost.com>.

Williame Wallace, Christopher Phillips, „Reassessing the Special Relationship“, 267.

⁵² „Blair announces Iraq troops cut“, *BBC*, 21. 2. 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6380933.stm (stiahnuté 3. 1. 2014).

⁵³ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 23 – 24.

Marlise Simons, „Spanish Premier orders soldiers home from Iraq“, *The New York Times*, 19. 4. 2004, <http://www.nytimes.com/2004/04/19/world/spanish-premier-orders-soldiers-home-from-iraq.html> (stiahnuté 9. 3. 2014).

Chris White, „Brown's World View: Foreign Policy Under Our New Prime Minister“ v *When Gordon Took the Helm: The Palgrave Review of British Politics 2007 – 2008*, ed. Michael Rush a Philip Giddings (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008), 194.

⁵⁴ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 63 – 64, 299 – 301.

v Iraku a do konca roku 2011 opustili britské jednotky Irak.⁵⁵ V Afganistane bola Británia dôležitá predovšetkým diplomaticky a bola krajinou, ktorá pomohla vyjednávať s prezidentom Karzaiom o výsledkoch prezidentských volieb.⁵⁶

Uvedené príklady ukázali, ako sa „zvláštne vzťahy“ vyvíjali počas vlády Browna a že ich vývoj nebol prerušený. Veľkú úlohu vo vývoji zohrala finančná kríza, ktorá v oblasti vojenskej spolupráce ovplyvnila britský armádny rozpočet a rokovanie o riešení krízy bolo zas negatívne ovplyvnené kauzou okolo prepustenia al-Midžráhího. Finančná kríza ovplyvnila svetové dianie a okrem iného aj britsko-americké vzťahy. Navyše „zachránila“ Browna pred tým, aby bol hodnotený ako najhorší povojnový britský premiér. Finančná kríza bola totiž jediná téma v britskej zahraničnej politike, ktorá by sa týkala čisto Brownovej vlády a úspešne sa s ňou vyrovnal.⁵⁷

3 Vypuknutie hospodárskej krízy a začiatky jej riešenia

3.1 Príčiny krízy

Finančná kríza, ktorá vypukla v roku 2008 sa považuje za najväčšiu hospodársku krízu od vypuknutia Veľkej hospodárskej krízy v 30. rokoch.⁵⁸ Otázka, ktorú si všetci v roku 2008 kládli, bola, čo alebo kto zapríčinili finančnú krízu.

Pohľady na príčiny finančnej krízy sa v niektorých detailoch líšia. Avšak všeobecne prijatým názorom je, že za krízu sú zodpovední predovšetkým trhoví aktéri, ktorí nedokázali adekvátne zhodnotiť riziká, a tvorením netransparentných finančných derivátov vystavili finančný svet nebezpečenstvu krízy. Podobný názor je, že krízu spôsobil predovšetkým anglosaský model kapitalizmu, ktorý sa vyznačuje nízkou mierou regulácie a minimalizáciou vládnych zásahov do ekonomiky. Kríza teda vznikla

⁵⁵ „UK combat operations end in Iraq“, *BBC*, 30. 4. 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8026136.stm> (stiahnuté 3. 1. 2014).

⁵⁶ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 307.

Branko Brkic, „Karzai finally accepts runoff election in Afghanistan“, *Daily Maverick*, 20.10. 2009, http://www.dailymaverick.co.za/article/2009-10-20-karzai-finally-accepts-runoff-election-in-afghanistan/#.Uscwo_Y8Wyk (stiahnuté 3. 1. 2014).

⁵⁷ Anthony Seldon, Guy Lodge, „How Will History Judge Gordon Brown?“, *Public Policy Research 17*, vol. 1 (March-May 2010): 23, dostupné z <http://www.ebscohost.com> (stiahnuté 10. 5. 2013).

⁵⁸ Adrian Blundell-Wignall, Paul Atkinson a Se Hoon Lee, „Current Financial Crisis: Causes and Policy Issues“ (OECD: 2008), 2, <https://www1.oecd.org/daf/fin/financial-markets/41942872.pdf> (stiahnuté 20. 3. 2014).

vo vyspelých krajinách, najskôr sa prejavila v anglosaskom svete a v dôsledku prepojenosti globálneho finančného systému sa rozšírila do ďalších krajín.⁵⁹

Názory ekonómov sa čiastočne rozchádzajú v tom, kedy sa začali bankári správať rizikovo a čo podporovalo ich správanie. Podľa dokumentu *Inside Job* je možné hľadať príčiny krízy už v 80. rokoch 20. storočia, keď v USA začal narastať podiel finančného sektoru na hospodárstve.⁶⁰ Ďalšou príčinou bola postupná deregulácia a nárast finančnej lobby počas administratív prezidentov Reagana, Clintona a oboch Bushov.⁶¹

Podľa štúdie OECD najviac ku vzniku krízy prispeli udalosti v roku 2004. V roku 2004 totiž Bushova administratíva ohlásila návrh novej politiky „amerického sna“, čo znamenalo jednoduchšie získanie hypotéky pre domácnosti s nižšími príjmami a pre mladých ľudí.⁶² Okrem toho došlo v roku 2004 aj k ďalšej deregulácií investičných bánk a rapidne narástol počet derivátov, ktoré z hypoték spravili cenné papiere.⁶³ Tento nový finančný systém pracoval tak, že domácnosti si požičiavali od veriteľov, tí následne predávali tieto hypotéky investičným bankám a tie z nich vytvorili deriváty, ktoré ďalej so ziskom predávali investorom. To znamenalo, že splátky hypoték spolu s úrokmi získavali investori, a nie veritelia. Okrem toho boli deriváty pre investorov lákavé predovšetkým kvôli vysokým úrokom. Investori si okrem toho deriváty poistovali, ale vďaka neregulovanému trhu s derivátmi si poisťovne spoločnosti neukladali aktíva na vyplácanie poisťiek.⁶⁴ Navyše, keďže hypotéky neboli splácané

⁵⁹ „Declaration: Summit on Financial Markets and the World Economy“, 1, dostupné z http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-washington-2008-en.pdf?__blob=publicationFile&v= (stiahnuté 10. 5. 2013).

Nouriel Roubini, „Laissez-Faire Capitalism Has Failed“, *Forbes*, 19. 2. 2009, http://www.forbes.com/2009/02/18/depression-financial-crisis-capitalism-opinions-columnists_recession_stimulus.html (stiahnuté 10. 4. 2014).

Collin I. Bradford a Martin Albrow, „The Crisis is More Than Economics: Creating a Global Culture of Responsibility“, *Brookings*, 1. 4. 2009, <http://www.brookings.edu/research/articles/2009/04/01-global-financial-crisis-bradford> (stiahnuté 10. 4. 2014).

⁶⁰ Charles Ferguson, *Inside Job* (Sony Pictures Classics: 2010), 11:50.

⁶¹ Ibid. 14:40-16:30.

⁶² „Increasing Affordable Housing and Expanding Homeownership“ Oficiálne stránky Bieleho domu – vláda Georgea W. Busha, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/09/20040902-5.html> (stiahnuté 23. 3. 2014).

⁶³ Adrian Blundell-Wignall, Paul Atkinson a Se Hoon Lee, „Current Financial Crisis, 3.

⁶⁴ RMBS – residential mortgage-backed securities.

⁶⁵ Adrian Blundell-Wignall, Paul Atkinson a Se Hoon Lee, „Current Financial Crisis, 2.

Andrew Ross Sorkin, *Too Big to Fail: the Inside Story of how Wall Street and Washington fought to save the financial system – and themselves* (New York: Viking, 2009), 89 – 90, 158 – 160.

⁶⁶ Charles Ferguson, *Inside Job*, 27:30 – 48:00.

Andrew Hindmoore, „The Brown Agenda: Public Policy Development in a Changing Climate“, v *When Gordon Took the Helm: The Palgrave Review of British Politics 2007 – 2008*, ed. Michael Rush a Philip Giddings (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008), 151.

priamo veriteľom, ktorí hypotéky poskytovali, nemali veritelia záujem na zodpovednom poskytovaní hypoték, pretože zo systému profitovali v každom prípade. Po čase teda nastala situácia, kedy veritelia poskytovali hypotéky aj domácnostiam, ktoré neboli schopné ich splatiť. Zadĺženosť, predovšetkým amerických domácností, teda narastala a postupne vytvorila hypotekárnu bublinu.⁶⁵ Na riziká tohto finančného systému poukázal už v roku 2005 Raghuran Rajan, jeden z hlavných ekonómov Medzinárodného menového fondu.⁶⁶

3.2 Prvé prejavy krízy v Británii

Najvýraznejším znakom začiatku krízy v Británii boli problémy banky Northern Rock. Už v lete 2007 sa začali prejavovať problémy amerických bánk, zvyšoval sa totiž počet nesplácaných dlhov.⁶⁷ Okrem toho došlo aj ku krachu dvoch hedgeových fondov⁶⁸ banky Bear Stearns.⁶⁹ V dôsledku toho sa začala prejavovať nestabilita trhov s cennými papiermi a finančnými službami. Britská hypotekárna banka Northern Rock, ktorej činnosť sa opierala predovšetkým o stabilitu týchto trhov, ohlásila problémy.⁷⁰

V auguste 2007 oznámila banka Northern Rock britskému Úradu pre finančné služby (Financial Service Authority, FSA)⁷¹, že má problémy.⁷² FSA upovedomil centrálnu banku (Bank of England) a ministerstvo financií (Her Majesty's Treasury) a do konca mesiaca boli pre Northern Rock uzatvorené trhy s dlhodobými pôžičkami. Banka ďalej zažiadala o pomoc centrálnu banku. Táto informácia bola 13. 9. 2007 zverejnená v BBC a za následok mala najväčší run na banku v Británii od roku 1866.⁷³

⁶⁵ John Bellamy Foster a Fred Magdoff, *Velká finanční krize: příčiny a následky* (Všeň: Grimmus, 2009), 33 – 35.

⁶⁶ „Raghuran G. Rajan“, Oficiálne stránky The University of Chicago Booth School of Business, <http://www.chicagobooth.edu/faculty/directory/r/raghuran-g-rajan> (stiahnuté 23. 3. 2014). Raghuran G. Rajan, „Has Financial Development Made the World Riskier?“ (Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2005): 37, http://www.nber.org/papers/w11728.pdf?new_window=1 (stiahnuté 24. 3. 2014).

John Bellamy Foster a Fred Magdoff, *Velká finanční krize*, 31 – 33.

⁶⁷ Tanju Yorulmazer, „Liquidity, Bank Runs and Bailouts: Spillover Effects during the Northern Rock Episode“ (Federal Reserve Bank of New York, 2008), 4, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1107570 (stiahnuté 24. 3. 2014).

⁶⁸ Netransparentné investičné fondy s vysokou mierou rizika, ktoré nepodliehajú regulácií.

⁶⁹ John Bellamy Foster a Fred Magdoff, *Velká finanční krize*, 98.

⁷⁰ Rosa Lastra, „Northern Rock, UK bank insolvency and cross-border bank insolvency“, *Journal of Banking Regulation* 3, č. 9 (2008): 166, [http://www.sfb.ac.rw/storage/\(HOME%20WORK\)%20Rosa%20Lastra%20-%20Northern%20Rock.pdf](http://www.sfb.ac.rw/storage/(HOME%20WORK)%20Rosa%20Lastra%20-%20Northern%20Rock.pdf) (stiahnuté 24. 5. 2013).

Tanju Yorulmazer, „Liquidity, Bank Runs and Bailouts“, 4.

⁷¹ Úrad do roku 2013 fungoval ako regulátor finančného sektoru v Británii.

⁷² Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 32 – 33.

⁷³ Rosa Lastra, „Northern Rock“, 166.

Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 32 – 33.

Run na banku, pri ktorom ľudia tvorili rady na uliciach a snažili sa vybrať si vklady, sa odohral 14. – 17. 9. 2007. Situáciu sa podarilo dočasne stabilizovať v pondelok, 17. 9. 2007. Minister financií, Alistar Darling vtedy oznámil vládne garancie 100 % všetkých vkladov v Northern Rock.⁷⁴

Run na banku sa skončil, avšak vytvoril nedôveru na trhoch. V dôsledku toho si investori a zákazníci banky začali vyberať svoje vklady. Následne klesli hodnoty hypoték od Northern Rock a hodnoty nehnuteľností začali rapídne klesať.⁷⁵

Zvláštnosťou prípadu Northern Rock je predovšetkým to, že síce bola piatou najväčšou britskou hypotekárnou bankou, nebola však dôležitou medzinárodnou bankou, ktorá by mala vysoký podiel na medzinárodnom obchode. Aj napriek tomu bola ale poškodená nestabilitou globálnych finančných trhov predovšetkým preto, že sa orientovala prevažne na trh rizikových úverov (subprime market). Za pôvod problémov Northern Rock označil FSA jej obchodnú stratégiu a nedostatočné zhodnotenie rizík. Problémy Northern Rock sa následne začali odrážať aj na ostatných britských bankách, ktorým musela vláda neskôr pomáhať.⁷⁶ Navyše riešenie krízy v súvislosti s Northern Rock poskytlo Brownovi perspektívu na riešenie globálnych problémov a pre rady, ktoré poskytol vláde USA.

Prvým viditeľným problémom nezodpovedných finančných operácií v Británii teda boli problémy Northern Rock a následný run na banku. Otázkou bolo, ako túto krízu riešiť. Kabinet premiéra Browna zvažoval tri možnosti, ako banku a stabilitu finančného sektora zachrániť. Jednou z možností bolo banku prediť, ďalšími nechať ju zbankrotovať alebo dočasne previesť do verejného vlastníctva, teda nacionalizovať. Dve z týchto troch možností boli politicky takmer neprijateľné, a to konkrétne bankrot a nacionalizácia.⁷⁷

Bankrot by nevyzeral dobre v očiach voličov a preto bol takmer hneď vylúčený z možností riešenia situácie. Znárodnenie by taktiež politicky nevyzeralo dobre, predovšetkým pre Browna, ako zakladateľa reformovanej Labouristickej strany – New Labour. Základným princípom, vďaka ktorému Labouristi v čele s Tony Blairom

Tanju Yorulmazer, „Liquidity, Bank Runs and Bailouts, 1.
Gordon Brown, *Beyond the Crash: Overcoming the First Crisis of Globalisation* (London: Simon & Schuster, 2010), 69 (elektronická verzia, dostupné z <https://itunes.apple.com/ie/book/beyond-the-crash/id389515600?mt=11>).

⁷⁴ Rosa Lastra, „Northern Rock“, 166.

⁷⁵ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 87.

⁷⁶ Andrew Hindmoore, „The Brown Agenda“, 154.

Tanju Yorulmazer, „Liquidity, Bank Runs and Bailouts“, 4, 7.

⁷⁷ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 87 – 90.

vyhrali voľby na konci 90. rokov a začiatku 21. storočia, bolo opustenie starých princípov Labouristickej strany, ktorá preferovala verejné vlastníctvo nad súkromným. Brown teda nechcel robiť politický krok späť a znárodnenie označil za poslednú možnosť.⁷⁸

Preferovanou možnosťou bol teda predaj Northern Rock súkromnému sektoru. Možnými kupcami Northern Rock boli Virgin Group alebo Lloyds TBS. Avšak ani jedna z týchto spoločností nebola ochotná poskytnúť dostatok prostriedkov, ktoré boli potrebné na kúpu Northern Rock. Z tohto dôvodu sa britská vláda vo februári 2008 rozhodla previesť banku do dočasného verejného vlastníctva.⁷⁹

Nacionalizácia Northern Rock ale nevyriešila hlbšie problémy bankovníctva a aj ostatné britské banky začali vykazovať problematické znaky. Hodnota akcií ďalších bánk, ako napríklad Halifax Bank of Scotland, začala prudko klesať, rovnako ako aj hodnoty nehnuteľností.⁸⁰ Po krachu Lehman Brothers v USA prišla britská vláda k názoru, že aj banka Bradford & Bingley musí byť čiastočne prevedená do verejného vlastníctva a aby boli ostatné banky zachránené, štát im poskytne prostriedky na rekapitalizáciu.⁸¹ V tom čase Brown začal vyvíjať tlak na USA, aby vytvorili podnet na medzinárodné riešenie krízy, ktoré videl predovšetkým v koordinovanej rekapitalizácii bánk.⁸²

3.3 Prvé prejavy krízy v USA

Kríza zasiahla Spojené štáty v druhom volebnom období republikánskeho prezidenta Georgea W. Busha. Prvé prejavy nestability na finančných trhoch sa začali už v lete 2007 a prvým vážnym zlyhaním banky bolo zlyhanie Bear Stearns. Túto banku ale s podporou Federálnej banky New Yorku rýchlo odkúpila finančná skupina JPMorgan Chase a podobnými spájaniami bánk sa USA na niekoľko mesiacov vyhli prepuknutiu krízy.⁸³

⁷⁸ Ibid., 87 – 90.

Nick Assinder, „How Blair created Labour“, *BBC*, 10. 5. 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6129844.stm> (stiahnuté 25. 3. 2014).

Gordon Brown, *Beyond the Crash*, 73 (elektronická verzia).

⁷⁹ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 89 – 90.

⁸⁰ Ibid., 133, 144.

⁸¹ „Review of HM Treasury’s management response to the financial crisis“ (March 2012): 20, dostupné z https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/220506/review_fincrisis_response_290312.pdf (stiahnuté 25. 3. 2014).

⁸² Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 144.

⁸³ John Bellamy Foster a Fred Magdoff, *Velká finanční krize*, 114.

Frederic S. Mishkin, „Over the Cliff: From the Subprime to the Global Financial Crisis“, *Journal of Economic Perspectives* 25, č. 1 (2011): 52 – 3, <http://www.proquest.com> (stiahnuté 1. 5. 2014).

Skutočný problém prišiel s krachom investičnej banky Lehman Brothers. Na rozdiel od Northern Rock boli Lehman Brothers obrovskou medzinárodnou bankou, ktorej kolaps ovplyvnil globálny trh. Spôsoby, akými sa USA snažili zachrániť Lehman Brothers, sú podobné tým, ako zachránili Bear Stearn, teda predajom inej organizácii. Jednou z možností bola Kórejská rozvojová banka, ktorá ale rýchlo zmenila názor. Najpravdepodobnejším kandidátom na kúpu Lehman Brothers bola britská investičná banka Barclays.⁸⁴

Barclays bola dostatočne veľkým hráčom na kúpu Lehman Brothers, avšak k neúspechu tohto obchodu prispelo niekoľko faktorov. Na rozdiel od Spojených štátov, britská vláda čiastočne zasahuje do finančnej regulácie a s kúpou Lehman Brothers by musel súhlasiť aj FSA. Okrem toho britská vláda by nedala súhlas na kúpu Lehman Brothers, pokiaľ by vláda USA neponúkla záruky v prípade ohrozenia Barclays v dôsledku kúpy Lehman Brothers. Odpoveď Británie bola teda záporná a USA nechali Lehman Brothers skrachovať. Otázkou britského ministra financií bolo, prečo sa USA nesnažili zachrániť Lehman Brothers a nenacionalizovať ju.⁸⁵

3.4 Ekonomická diplomacia na začiatku krízy

Britsko-americké vzťahy

Úloha „zvláštnych vzťahov“ v raných fázach riešenia globálnej finančnej krízy je pomerne málo výrazná, avšak stáva sa dôležitou práve po krachu Lehman Brothers. Už v prvej polovici roku 2008 sa Británia snažila hľadať medzinárodné riešenie prichádzajúcej krízy. Avšak ako z európskej, tak z americkej strany boli tieto snahy zamietnuté.⁸⁶ Úlohou Británie teda bolo využiť „zvláštne vzťahy“ s USA a presvedčiť prezidenta Busha, že je potrebné globálne riešenie.

Bush a Brown na seba dokázali už pri prvom stretnutí zapôsobiť a ich vzťahy boli na dobrej úrovni. Neexistovala medzi nimi teda vzájomná antipatia, ktorá by mohla komplikovať rokovania. Medzi Brownom a Bushom bol ale obrovský rozdiel v tom, ako sa vyznali v ekonomike. Brown, ktorý počas desaťročnej vlády Tonyho Blaira zastával post ministra financií, chápal finančné mechanizmy lepšie než Bush, ktorý

⁸⁴Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 142.

⁸⁵Frederic S. Mishkin, „Over the Cliff“, 52 – 3.

Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 142.

Andrew Ross Sorkin, *Too Big to Fail*, 343 – 350.

⁸⁶Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 145.

rozhodnutia o ekonomických záležitostiach nechával na svojho ministra financií, Henryho Paulsona.⁸⁷

V čase riešenia krízy existoval aj názor, že Brown jednoduchšie presadí riešenie krízy po odchode Bushovej administratívy. Okrem toho bolo úlohou britského premiéra zaručiť riešenie, ktoré by bolo ekonomicky aj politicky výhodné pre Britániu a zároveň by sa na ňom medzinárodná komunita nielen zhodla, ale ho aj dodržala.⁸⁸

Vzájomná komunikácia medzi Britániou a USA v otázkach krízy sa začala už v marci 2008.⁸⁹ Časovo boli ale kroky podniknuté v Británii o niečo napred než v USA. Británia nacionalizovala Northern Rock vo februári 2008, USA prevzali plnú kontrolu nad vládne zriadenými hypotekárnymi bankami Fannie Mae a Freddie Mac v septembri 2008.⁹⁰

Nevôľa republikánskej administratívy zapájať štát do ekonomiky, a teda nenapodobniť britský príklad znárodnenia, čiastočne zapríčinila krach Lehman Brothers. Na záchranu Lehman Brothers sa USA spočiatku snažili využiť ekonomickú blízkosť s Britániou a získať banku Barclays ako kupcu pre Lehman Brothers. Po zápornej britskej odpovedi a krachu Lehman Brothers, si USA nakoniec uvedomili, že je potrebné ekonomickú krízu riešiť vládnymi zásahmi a predstavili plán na odkúpenie toxických aktív (Troubled-Asset Relief Program, TARP), ktorý mal odkúpiť „zlé“ aktíva vo výške 700 miliárd dolárov v amerických bankách.⁹¹

Na konci septembra 2008 sa v New Yorku konalo zasadanie Valného zhromaždenia OSN, ktoré malo hodnotiť Rozvojové ciele tisícročia (Millennium Development Goals).⁹² Vďaka tomu sa lídri štátov celého sveta dostali na jedno miesto a Británia mohla zaujať pozíciu „mostu“ medzi USA a Európou.

Brown chcel využiť príležitosť, ktorú zasadanie Valného zhromaždenia OSN poskytlo predovšetkým na mobilizáciu lídrov ekonomicky najväčších štátov a ich

⁸⁷ Ibid., 145 – 146.

⁸⁸ Philip Giddings, „Stormy Seas Ahead“ v *When Gordon Took the Helm: The Palgrave Review of British Politics 2007 – 2008*, ed. Michael Rush a Philip Giddings (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008), 234.

⁸⁹ James Blitz a George Parker, „Bush and Brown in push to deal with crisis“, *Financial Times*, 30. 3. 2008, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/9911943e-fe87-11dc-9e04-000077b07658.html#axzz2xC4eUwHp> (stiahnuté 25. 3. 2014).

⁹⁰ „Statement by Secretary Henry M. Paulson, Jr. on Treasury and Federal Housing Finance Agency Action to Protect Financial Markets and Taxpayers“, Oficiálne stránky US Department of Treasury, <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/hp1129.aspx> (stiahnuté 25. 3. 2014).

⁹¹ John Bellamy Foster a Fred Magdoff, *Velká finanční krize*, 112. Phillip Swagel, „Why Lehman Wasn't Rescued“, *The New York Times*, 13. 9. 2013, http://economix.blogs.nytimes.com/2013/09/13/why-lehman-wasnt-rescued/?_php=true&_type=blogs&_r=0 (stiahnuté 25. 3. 2014).

spoločnú akciu. Vzhľadom na to, že medzi ekonomicky najvyspelejšie krajiny patrí okrem USA a Británie aj Nemecko, Francúzsko a Taliansko, malo by byť z hľadiska „zvláštnych vzťahov“ a metafory o „moste“ pre Britániu logické situovať sa do úlohy mediátora medzi USA a Európou. V prípade vyjednávania globálneho riešenia krízy sa tak stalo.

Vytvorenie platformy G20 na úrovni hláv štátov

Preferovanou platformou na riešenie krízy bola pre Browna skupina G20. G20 združuje devätnásť ekonomicky najsilnejších štátov sveta a Európsku úniu. Bola založená po ázijskej ekonomickej kríze roku 1999 a do roku 2008 fungovala na úrovni ministrov financií a guvernérov centrálnych bánk. Pre Browna predstavovalo jej zloženie najväčšiu výhodu tým, že okrem tradične silných ekonomík, ktoré sú združené v G8, sú členmi G20 aj rozvíjajúce sa krajiny BRIC, Argentína, Južná Kórea.⁹³

Výhodou G20 oproti G8 je teda predovšetkým jej globálny rozmer. V porovnaní s G8, v ktorej majú dominantné postavenie „západné“ krajiny, súčasťou G20 sú aj krajiny ako Čína a Saudská Arábia. Vzhľadom na trvajúci rast a silné ekonomické postavenie Číny existovali už aj v roku 2008 názory, že platforma G8 sa stala prežitkom, a pokiaľ by Čína nemala možnosť vyjadriť sa, nemalo by zmysel tvoriť nový svetový hospodársky poriadok.⁹⁴

Francúzsky prezident Sarkozy mal podobný návrh na vytvorenie medzinárodnej platformy hláv štátov, ale vo forme G8 + 5.⁹⁵ Prezident Bush sa nakoniec rozhodol podporiť formát G20 navrhovaný Brownom a prvý summit lídrov G20 bol zvolaný do Washingtonu, D. C.⁹⁶ V kontexte riešenia krízy bolo kľúčové presvedčiť práve amerického prezidenta, lídra najväčšej svetovej ekonomiky, o potrebe globálneho riešenia krízy, ktoré by zahŕňalo čo najviac aktérov. Práve z dôvodu osobných sympatií medzi lídrami USA a Británie sa podarilo britskému premiérovi presvedčiť amerického prezidenta, aby sa rozhodol zvolať summit krajín, ktoré sú ekonomicky najvyspelejšie

⁹² „Meetings and Events – 63rd Session“, Oficiálne stránky Valného zhromaždenia OSN, <http://www.un.org/en/ga/63/meetings63.shtml> (stiahnuté 10. 4. 2014).

⁹³ Oficiálne stránky G20, <https://www.g20.org> (stiahnuté 25. 3. 2014).

Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 159.

⁹⁴ „The G-20 Summit: Addressing the Global Financial Crisis“, *Brookings Institute*, <http://www.brookings.edu/research/expert-qa/2009/03/31-g20-linn> (stiahnuté 10. 4. 2014).

⁹⁵ G8 + Čína, India, Brazília, Mexiko, Juhoafrická republika.

⁹⁶ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 160.

a na rozdiel od G7/8 predstavujú dve tretiny svetovej populácie.⁹⁷ Vďaka tomu by sa dalo tvrdiť, že „zvláštne vzťahy“ pozitívne ovplyvnili riešenie finančnej krízy.

Európa

Brownovi sa v septembri 2008 podarilo presvedčiť amerického prezidenta Busha o zvolaní summitu lídrov G20. Vzápätí bolo potrebné riešiť problémy Británie. Tá sa totiž ocitla pred kolapsom ďalšej banky, Bradford & Bingley. Veľmi rýchlo bol prijatý plán na odkúpenie jej časti vládou a v nasledujúcich dňoch bol pripravený plán rekapitalizácie britských bánk. Problémom, ktorý potrebovala Británia vyriešiť, bola podpora od ostatných európskych krajín, ktoré krízu stále pokladali za krízu „anglosaského kapitalizmu“.⁹⁸

Browna nakoniec Sarkozy v polovici októbra 2008 pozval na mimoriadne stretnutie hláv štátov eurozóny, ktoré reagovalo na bezprostredné vypuknutie krízy. Na tomto stretnutí bol predstavený britský plán na rekapitalizáciu bánk. Výsledkom bolo to, že britský premiér dokázal presvedčiť členské krajiny eurozóny, že je potrebné koordinovať kroky na riešenie krízy.⁹⁹

Na základe tohto príkladu, môžeme hovoriť o pozitívnom príklade fungovania „zvláštnych vzťahov“ v ekonomickej rovine. Vďaka tomu, že Briti majú ekonomicky blízko tak k USA, ako aj ku krajinám EÚ, mohla Británia sprostredkovať svoje skúsenosti a návrhy na riešenie krízy rovnako krajinám eurozóny ako aj Spojeným štátom. Navyše dokázali Briti aj presvedčiť EÚ a USA o koordinovanej globálnej odpovedi na finančnú krízu.

Podniknuté kroky veľmi pozitívne hodnotil aj laureát Nobelovej ceny za ekonómiu Paul Krugman. Vo svojom článku nielen pozitívne hodnotil britský spôsob vyrovnania sa s krízou, ale formuloval aj negatívne stanovisko, prečo podobná iniciatíva neprišla z USA.¹⁰⁰ V každom prípade bolo ale potrebné počítať s tým, že USA zastávali pozíciu najväčšej svetovej ekonomiky, a teda bez ich konsenzu by sa veľmi ťažko hľadalo riešenie problému. A aj v oblasti vytvorenia konsenzu, predovšetkým v období Bushovej administratívy, ktorá mala celé svoje obdobie blízko k Británii, si našli „zvláštne vzťahy“ svoje miesto.

⁹⁷ Oficiálne stránky G20, <https://www.g20.org> (stiahnuté 25. 3. 2014).

⁹⁸ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 160 – 166.

⁹⁹ Ian Traynor, „Eurozone countries agree on Brown rescue plan“, *The Guardian*, 13. 10. 2008, <http://www.theguardian.com/business/marketforceslive/2008/oct/13/europeanbanks-europe> (stiahnuté 25. 3. 2014).

4 Prvé summity G20 na úrovni hláv štátov

4.1 Washingtonský summit G20

Prvý summit skupiny G20 na úrovni hláv štátov sa uskutočnil v novembri 2008 v hlavnom meste USA, Washingtone D. C. Hlavnou agendou summitu bola prirodzene kríza a diskusia o jej prvých globálnych riešeniach. Okrem toho lídri krajín G20 zhrnuli aj kroky, ktoré podnikli jednotlivé vlády od začiatku vypuknutia krízy až do summitu a za pôvodcov krízy označili rozvinuté krajiny, ktoré neboli schopné adekvátne dohliadať na vývoj vo finančnom sektore.¹⁰¹

Pozitívnym znakom riešenia krízy už v týchto raných fázach bolo, že lídri sa dokázali pomerne rýchlo dohodnúť na zvolaní medzinárodného summitu, ktorý sa krízou zaoberal. Samotné zvolanie summitu bolo výsledkom britsko-francúzskej diplomacie v USA, ktoré prijali platformu G20, ako ju navrhoval britský premiér Brown.¹⁰²

Očakávania od summitu boli zmiešané. Niektorí komentátori sa snažili summit prirovnať ku konferenciám v Bretton Woods, ktorej sa podarilo položiť základy svetového finančného poriadku po kríze v 30. rokoch. Zároveň sa ale tvrdilo, že bolo naivné od summitu očakávať závažnejšie a dlhodobejšie rozhodnutia, a to predovšetkým z dôvodu jeho načasovania. Dňa 5. novembra 2008 sa konali americké prezidentské voľby, ktoré vyhral demokratický kandidát Barack Obama. Summit G20 sa konal 15. novembra 2008 a USA na ňom zastupoval republikánsky prezident George W. Bush. Nový americký prezident nastúpil do úradu 20. januára 2009. Z tohto dôvodu teda neboli často očakávania od summitu G20 veľké, keďže najdôležitejšia a ekonomicky najväčšia z krajín G20 bola v procese výmeny administratívy. Od summitu sa teda nedala očakávať vodcovská pozícia USA, a tým pádom ani konkrétne výsledky.¹⁰³

¹⁰⁰ Paul Krugman, „Gordon does good“, *The New York Times*, 12. 10. 2008, http://www.nytimes.com/2008/10/13/opinion/13krugman.html?_r=1& (stiahnuté 25. 3. 2014).

¹⁰¹ „Declaration: Summit on Financial Markets and the World Economy“, 1.

¹⁰² Barry Carin et al., „Making the G20 Summit Process Work: Some Proposals for Improving Effectiveness and Legitimacy“, *The Centre for International Governance Innovation*, Jun 2010, 1, dostupné z <http://www.cigionline.org/publications/2010/6/making-g20-summit-process-work-some-proposals-improving-effectiveness-and-legitimacy> (stiahnuté 18. 5. 2013).

¹⁰³ Clive Crook, „G20 Meeting Is A Chance For A New Agenda“, *National Journal*, 15. 11. 2008, 13, dostupné z <http://www.ebscohost.com/> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Dirk Messner a Simon Maxwell, „A New Global Order: Bretton Woods II... and San Francisco II“, 13. 11. 2008, <http://www.opendemocracy.net/article/a-new-global-order-from-bretton-woods-ii-to-san-francisco-ii> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Podľa niektorých komentátorov bolo zvolanie summitu dôležité predovšetkým v tom, aby ukázal zmenu od anglosaského modelu regulácie. Tento model, ktorý sa spoliehal predovšetkým na sebareguláciu trhov, viditeľne zlyhal. Predovšetkým predstavitelia EÚ sa pred summitom vyjadrovali, že sa budú snažiť o zvýšenie regulácie a o zníženie rozhodovacej moci USA.¹⁰⁴

Najvýznamnejšími krokmi pri riešení krízy, ktoré summit priniesol, bolo na jednej strane samotné zvolanie summitu, na druhej strane sa začala formovať spoločná odpoveď na prehlbujúcu sa krízu. Zvolanie summitu naznačilo odklon od platformy G7/G8 a do rozhodovania prinieslo aj iné, ekonomicky veľké a rastúce krajiny, ako Čínu. Z toho potom vyplývajú aj ďalšie výsledky summitu, ktorými boli začiatky vyjednávania väčších rozhodovacích právomocí o svetovej hospodárskej situácii a zastúpenia v medzinárodných finančných inštitúciách ako Medzinárodný menový fond a Svetová banka aj pre rozvíjajúce sa ekonomiky.¹⁰⁵

Dôležitým výsledkom summitu bola aj dohoda o konaní druhého stretnutia hláv štátov G20 do konca apríla 2009. Fakt, že summit G20 sa nestal len izolovanou udalosťou, ale takmer v zápätí po jeho skončení sa začal pripravovať druhý, bolo hodnotené ako jeden z najdôležitejších výsledkov summitu. Znamenalo to totiž, že lídri sa rozhodli aj do budúcnosti koordinovať svoju politiku boja s krízou vo formáte G20. Okrem toho bola samozrejماً situácia, že na druhom summite G20 bude USA zastupovať nový prezident Obama a zástupcov jednotlivých štátov sa teda budú pokúšať o nadviazanie „zvláštneho spojenectva“ s novým prezidentom.¹⁰⁶

Z hľadiska prestíže a celkovo britskej úlohy v globálnej politike bolo pre Britániu dôležité, aby sa druhý summit odohral v Británii. Dohoda o lokalite druhého summitu ale bola zložitá. Stať sa hostujúcou krajinou druhého summitu G20 totiž chceli aj Francúzsko a Japonsko a z dôvodu tejto nezhody nebola lokalita druhého summitu uvedená v záverečnom dokumente washingtonského summitu. V tomto prípade by sa teda dalo hovoriť o čiastočnom zlyhaní britskej diplomacie, kedy sa USA jednoznačne nepostavili na stranu Británie. Brown nakoniec dokázal presvedčiť ostatných lídrov, že

¹⁰⁴ Barry Carin at. al., „Making the G20 Summit Process Work“, 7 – 9.

¹⁰⁵ David J. Lynch, „Analysis: G-20 economic summit reshapes global politics“, *USA Today*, 17. 11. 2008, http://usatoday30.usatoday.com/money/world/2008-11-16-g20-analysis_N.htm?csp=34 (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹⁰⁶ Collin I. Bradford, Johannes F. Linn a Paul Martin, „Global Governance Breakthrough: The G20 Summit and the Future Agenda“, *Brookings Institute*, december 2008, <http://www.brookings.edu/research/papers/2008/12/g20-summit-bradford-linn> (stiahnuté 18. 4. 2014). Simon Johnson, „A G-20 Assessment: Just Disappointing or Potentially Dangerous?“, *Peterson Institute for International Economics*, 17. 11. 2008, <http://blogs.piie.com/realtime/?p=265> (stiahnuté 18. 4. 2014).

druhý summit G20 by sa mal konať v Londýne, a to z dvoch dôvodov: Británia v roku 2009 predsedala zasadaniu ministrov financií G20 a celá idea zvolať summit hláv štátov G20 a riešiť v rámci neho krízu, bol Brownov nápad. 26. novembra Brown oficiálne oznámil britskému parlamentu, že Británia bude hosťovskou krajinou druhého summitu G20.¹⁰⁷

4.2 Príprava summitu G20 v Londýne

Získanie lokality druhého summitu G20 pre Londýn sa stalo pre Browna veľkou diplomatickou výhrou. Avšak pomerne často začali byť pripomínané neúspechy konferencie v Londýne v roku 1933. Táto konferencia mala ambíciu riešiť svetové problémy spôsobené Veľkou hospodárskou krízou a skončila neúspechom. Základným predpokladom úspechu londýnskeho summitu G20 v apríli 2009 teda bolo presvedčiť prezidenta Obamu o správnosti jednotlivých krokov pre riešenie krízy.¹⁰⁸

Prvoradé pre Britániu bolo vytvoriť si blízky vzťah k novej Obamovej administratíve. Podľa predpokladov oboch krajín by to nemalo byť problematické: Brownova Labouristická strana a Obamova Demokratická strana mali k sebe politicky, hodnotovo aj ekonomicky veľmi blízko. Navyše medzi oboma krajinami existuje tesné spojenectvo, „zvláštny vzťah“, ktoré by malo uľahčiť rokovania a vzájomnú podporu Británie a Spojených štátov. Problematickým prvkom vo vzťahoch Británie a Spojených štátov v tomto období sa ale mohol stať Obamov odpor voči britskej koloniálnej minulosti, celkový odklon americkej zahraničnej politiky smerom na Áziu a to, že formát transatlantického spojenectva, ktoré preferoval, bolo s EÚ ako celkom a nie len samostatne s Britániou.¹⁰⁹

„Zvláštne vzťahy“ pomerne často fungujú aj na základe symbolickej roviny, ktorá je dotváraná aj tým, či bude prvá zahraničná návšteva alebo prvá zahraničná cesta novoinaugurovaného prezidenta, prípadne novomenovaného premiéra do Británie, respektíve do USA. V tejto rovine sa ukázal čiastočný odklon, a to v tom, že prvou

¹⁰⁷ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 223.

¹⁰⁸ Amity Shlaes, „G-20: Ghosts of Conferences Past“, *Forbes*, 23. 3. 2009, <http://www.forbes.com/2009/03/23/depression-roosevelt-obama-cordell-hull-opinions-contributors-gold-standard.html> (stiahnuté 18. 4. 2014).

„Brown sets bold agenda for G-20 summit“, *CNN Money*, 30. 3. 2009, http://money.cnn.com/2009/03/30/news/international/Britain_G20/index.htm?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+rss%2Fmoney_latest+%28Latest+News%29 (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹⁰⁹ „The Odd Couple: How Gordon Brown and Barack Obama can and cannot help each other“, *The Economist*, 5. 3. 2009, <http://www.economist.com/node/13235059> (stiahnuté 18. 4. 2014).

zahraničnou návštevou, ktorú Obama prijal, bola delegácia z Japonska a ako prvú krajinu Obama navštívil Kanadu. Brown sa stal aspoň prvým európskym lídrom, ktorý navštívil Obamu po inaugurácii.¹¹⁰

Cesta Browna do USA sa uskutočnila na začiatku marca 2009. Tesne pred Brownovou návštevou v USA uverejnil think-tank *Heritage* analýzu, že „zvláštne vzťahy“ môžu byť potenciálne ohrozené nízkymi výdajmi Británie na armádu. Kvôli ekonomickej situácii si ale Británia nemohla dovoliť zvyšovať svoje vojenské výdaje, a teda aj výdaje na pomoc USA v Afganistane. Zlepšenie ekonomickej situácie a následne aj armádneho rozpočtu môže byť teda tiež jedným z dôvodov, prečo bolo z hľadiska „zvláštnych vzťahov“ potrebné vyriešiť krízu čo najrýchlejšie.¹¹¹

Okrem toho uverejnil týždenník *The Sunday Times* Brownov článok „Zvláštne vzťahy sa stávajú globálnymi“. V článku Brown poukazoval okrem iného aj na to, že britsko-americká aliancia je svetovým najdôležitejším bilaterálnym spojenectvom, ktoré spolupracuje v bezpečnostnej oblasti, v boji proti terorizmu a v čase finančnej krízy spolupracuje na jej vyriešení a zlepšení funkcionality globalizácie. Budúcnosť „zvláštnych vzťahov“ z ekonomického hľadiska sa podľa Browna nachádzala v budovaní trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a ekologickej ekonómie.¹¹²

Stretnutiu Browna s Obamom a následnej tlačovej konferencii dominovali predovšetkým vyjadrenia o „zvláštnych vzťahoch“, o podobnej ideológii Británie a USA a o potrebe britsko-amerického spojenectva. Na spoločnej tlačovej konferencii potom obaja lídri spomenuli hospodárske problémy ako prvé a až potom hovorili o bezpečnostných hrozbách, ktoré od začiatku 21. storočia dominovali britsko-americkým vzťahom. Podobne to Brown zopakoval aj vo svojom príhovore pred americkým Kongresom.¹¹³

Jill Dougherty, „Does the US still care about the UK?“, *CNN*, 23. 4. 2010, <http://edition.cnn.com/2010/POLITICS/04/23/us.uk.relations/> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹¹⁰ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 223.

Alex Spillius, „Barack Obama makes first foreign visit to Canada“, *The Telegraph*, 19. 2. 2009, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/4700121/Barack-Obama-makes-first-foreign-visit-to-Canada.html> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹¹¹ Nile Gardiner, „The Obama-Brown White House Talks: The U.S.-U.K. Special Relationship Must Be Maintained“, *The Heritage Foundation*, 1. 3. 2009, <http://www.heritage.org/research/reports/2009/03/the-obama-brown-white-house-talks-the-us-uk-special-relationship-must-be-maintained> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹¹² Gordon Brown, „The Special Relationship Now Going Global“, *The Sunday Times*, 1. 3. 2009, dostupné z <http://forum.prisonplanet.com/index.php?topic=90128.0;wap> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹¹³ „Remarks by President Obama and British Prime Minister Gordon Brown, March 2009“, *Council on Foreign Relations*, 5. 3. 2009, <http://www.cfr.org/financial-crises/remarks-president-obama-british-prime-minister-gordon-brown-march-2009/p18686> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Celkovo sa dá hodnotiť Brownova prvá návšteva v USA počas Obamovej administratívy kladne. Obama sa vyjadril, že podporí Brownove plány pre londýnsky summit a podobne ako Brown uprednostnil mechanizmy pre dlhodobé riešenia hospodárskych problémov, a nie dočasné riešenie, ako navrhovali napríklad Merkelová a Sarkozy. Podobné príklady ukazujú na blízkosť britského a amerického hodnotového a ekonomického zmýšľania, ktoré bolo čiastočne v kontraste s kontinentálnou Európou. Z hľadiska príprav na summit G20 v Londýne sa teda podľa Brownovej cesty dala očakávať úzka britsko-americká kooperácia.¹¹⁴

Návštevu Browna v USA dobre hodnotil predovšetkým týždenník *The Economist*. Ten tvrdil, že Obamova podpora bola obzvlášť dôležitá pre to, aby sa Brownovi podarilo presadiť svoj model ekonomického poriadku. Navyše tvrdil aj to, že úlohy, ktoré hrali Británia a USA počas vlády Busha, sa zdajú byť čiastočne obrátené. Počas vlády Busha podporil britský premiér Blair americké vojny na Blízkom východe, pričom Obama podporil Browna v jeho návrhu zmien ekonomického usporiadania. *The Economist* tiež tvrdil, že Obama by Brownove reformy nepodporil, pokiaľ by to šlo proti americkým záujmom.¹¹⁵ Z hľadiska analýzy „zvláštnych vzťahov“ je podobné vyjadrenie veľmi dôležité. Naznačuje totiž, že „zvláštne spojenectvo“, a teda aj vzájomná podpora je obojsmerná a aplikovateľná aj na ekonomické vzťahy

Rovnako dôležitá ako Brownova cesta do USA bola z hľadiska symboliky „zvláštnych vzťahov“ aj prvá Obamova cesta do Európy. Podľa výsledkov summitu G20 vo Washingtone, D. C., sa mal druhý summit G20 konať najneskôr do 30. apríla 2009.¹¹⁶ Pre britsko-americké vzťahy to teda znamenalo, že najneskôr do 30. apríla mal prezident Obama navštíviť Britániu. Pre Browna a jeho kabinet sa teda stalo veľmi dôležitým, aby bola Británia prvou zámorskou a európskou krajinou, ktorú Obama ako prezident navštívil. Dátum summitu bol určený tak, aby bola zachovaná symbolika „zvláštnych vzťahov“ a Obama najskôr pricestoval do Británie. Na 4. apríla mal totiž naplánovanú návštevu v Štrasburgu a Kehli pri príležitosti 60. výročia založenia NATO. Dátum summitu G20 v Londýne bol teda naplánovaný na 1. – 2. apríla 2009.¹¹⁷

„Gordon Brown’s Speech to US Congress: Full Text of British prime minister’s speech“, *The Guardian*, 4. 3. 2009, <http://www.theguardian.com/world/2009/mar/04/gordon-brown-speech-to-congress> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹¹⁴ Michael A. Fletcher, „Obama, Brown Vow Cooperation on Economic Crisis“, *Washington Post*, 4. 3. 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/story/2009/03/03/ST2009030304099.html?sid=ST2009030304099> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹¹⁵ „The Odd Couple“, *The Economist*, 5. 3. 2009.

¹¹⁶ „Declaration: Summit on financial markets and the world economy“, 15. 11. 2008, 4.

¹¹⁷ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 531 (elektronická verzia).

4.3 Londýnsky summit G20

Finančná kríza, ktorá sa prejavovala od roku 2008, bola často prirovnávaná k Veľkej hospodárskej kríze 30. rokov. Pred uskutočnením prvého summitu hláv štátov G20 bol tento summit prirovnávaný ku konferencii v Bretton Woods, ktorá položila základy moderného ekonomického poriadku. Na druhej strane, druhý summit hláv štátov v Londýne bol pred svojím uskutočnením často prirovnávaný ku konferencii v Londýne v 30. rokoch, ktorá nedokázala prijať spoločné stanovisko ku kríze a skončila obrovským neúspechom. Prvoradou ambíciou Británie bolo, aby sa situácia z 30. rokov neopakovala a summit priniesol jednotné stanovisko lídrov najsilnejších svetových ekonomík a prijal konkrétne kroky pre boj s krízou. Táto ambícia mohla byť naplnená jedine konsenzom všetkých účastníkov, pričom kľúčovú pozíciu najsilnejšieho hráča držali Spojené štáty.

Postavenie Spojených štátov mohlo potenciálne ohroziť výsledky summitu, podobne ako tomu bolo pri summite vo Washingtone. Vo Washingtone bola americká vláda pred procesom výmeny a prijatím záväzných rozhodnutí bolo preto zložité. Na druhej strane summitu v Londýne sa už zúčastnil nový prezident Obama, ale očakávania od summitu neboli pozitívne. Nová administratíva nebola ešte v úrade riadne usadená a Obama plánoval svoju prvú dôležitú cestu do Európy. Očakávalo sa, že USA sa nepridajú k záväzkom, ktoré nemali čas riadne zhodnotiť a interne prediskutovať. Tesne pred konaním summitu sa teda začalo predpokladať, že jeho výsledky sa nestanú pre svetovú ekonomiku zásadnými. Britskému premiérovi pripadla dôležitá úloha využiť blízke diplomatické vzťahy medzi USA a Britániou a presvedčiť Obamu o potrebe vzájomnej kooperácie. To, že sa Obama rozhodol podporovať Brownove plány, sa stalo zjavným deň pred konaním summitu.¹¹⁸

4.4 Problémy summitu a ich riešenie

Obavy z neúspechu londýnskeho summitu boli čiastočne dané postavením USA, ale aj nezhodami medzi Čínou a Francúzskom. Tieto nezhody sa odvíjali predovšetkým od jedného z bodov summitu, regulácie daňových rajov. Sarkozy požadoval vytvorenie zoznamov daňových rajov a úplný zákaz podobných praktík. Čína, na druhej strane, nebola ochotná prijať vyhranené stanovisko voči zákazu

¹¹⁸ „G20 Summit Will Not Mend World Financial Crisis“, *Forbes*, 23. 3. 2009, <http://www.forbes.com/2009/03/20/g20-summit-stimulus-business-oxford-analytica.html> (stiahnuté 18. 4. 2009).
Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 238 – 239.

daňových rajov. Pokiaľ by sa Čína a Francúzsko nedohodli na spoločnej politike voči daňovým rajom, mohlo to ohroziť výsledky celého summitu G20 a ďalej oslabiť finančné trhy. Kompromis medzi postojom Číny a Francúzska sa Brownovi nepodarilo sprostredkovať.¹¹⁹

Nájdanie kompromisu medzi Čínou a Francúzskom sa stalo pre summit veľmi dôležitým, predovšetkým pre Sarkozyho vyhrážaniu sa, že pokiaľ by nedošlo k dohode v otázke daňových rajov, Francúzsko by summit opustilo. Nezhody nakoniec vyriešil Obama, ktorý dokázal sprostredkovať kompromisné riešenie: OECD vypracovalo zoznamy daňových rajov, aby sa na ne oficiálne poukázalo, nestali sa ale formálne ilegálne.¹²⁰

Obamove sprostredkovanie mohlo čiastočne reflektovať znaky „zvláštnych vzťahov“. Podľa historikov Seldona a Lodgea totiž niektoré zdroje uvádzali, že Obama konal na základe Brownovej žiadosti. Tvrdenia o čínsko-francúzskom kompromise sa ale v tomto ohľade líšili, takže nebolo možné jednoznačne povedať, do akej miery sa „zvláštne vzťahy“ prejavili. Isté ale je, že Obama sa sprostredkovaním kompromisu zaslúžil o úspechy londýnskeho summitu a britsko-amerického plánu na obnovu hospodárstva.¹²¹

Zaoberanie sa presnými ekonomickými definíciami hodnotí think-tank *Brookings* za jednu z problematických častí londýnskeho summitu. V tomto prípade išlo rozdielne názory medzi Britániou a USA na jednej strane a kontinentálnou Európou na strane druhej. Príčina nezhody bola v definovaní, čo všetko spadá pod fiškálny stimulus. Zatiaľ čo európske krajiny do fiškálnych stimulov zahŕňali aj sociálne programy, USA a Británia to odmietali. Podľa *Brookings* v konečnom dôsledku nezáležalo na presnom definovaní fiškálnych stimulov, dôležitejším malo byť získať zo summitu jednotné vyjadrenie. Konflikt medzi kontinentálnou Európou na jednej strane a USA s Veľkou Britániou na strane druhej bol teda zbytočný a dôležitejšie malo byť ukázať jednotné stanovisko k mechanizmom na riešenie krízy. Tento príklad ukazuje, rozdiely

¹¹⁹ Gordon Brown, *Beyond the Crash*, 261 (elektronická verzia).

Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 242 – 243.

¹²⁰ Rick Miller a Simon Kennedy, „G20 Shapes New World Order With Lesser Role for U.S., Markets“, *Bloomberg*, 2. 4. 2009, http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=axEnb_LXw5yc (stiahnuté 18. 4. 2009).

Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 242 – 243.

¹²¹ *Ibid.*, 243.

v anglosaskom a európskom vnímaní ekonomiky a ako tieto rozdiely negatívne ovplyvnili riešenie krízy.¹²²

4.5 Výsledky summitu

Celkovo bol druhý summit G20 hodnotený veľmi kladne tak politikmi, ako aj akademikmi. Určite sa netvrdilo, že jeho jediným skutočným výsledkom bolo rozhodnutie o konaní ďalšieho summitu (lídri sa na summite v Londýne dohodli na ďalšom stretnutí najneskôr do konca roka 2009).¹²³

Veľmi pozitívne bolo hodnotené, že summit sa zaslúžil o vytvorenie zvýšenej regulácie finančného sektoru a že sa začalo rokovať promptne a jednotne. Najväčším záväzkom summitu bolo spoločne poskytnúť Medzinárodnému menovému fondu 1 bilión dolárov na naštartovanie ekonomického rastu. Toto číslo do roka po summite narástlo na 5 biliónov, ktoré boli krajinami G20 spoločne poskytnuté na obnovu ekonomiky. Hlavnými záväzkami bolo aj podporiť väčšiu transparentnosť bankovníctva, predovšetkým cez vytvorenie zoznamov daňových rajov a vytvorenie Výboru pre finančnú stabilitu, ktorý mal spolupracovať s Medzinárodným menovým fondom a dostatočne zavčas zistiť budúce príznaky krízy. Okrem toho získali rozvíjajúce sa krajiny väčšie zastúpenie v medzinárodných finančných inštitúciách.¹²⁴

Lídri sa taktiež k summitu vyjadrili veľmi pozitívne. Kancelárka Merkelová označila summit za historický kompromis, čím sa odlišil od neúspechu londýnskeho summitu v 30. rokoch. Zaujímavé bolo aj stanovisko prezidenta Sarkozyho, ktorý výsledky summitu hodnotí pozitívne, pretože „bola otočená stránka za anglosaským kapitalizmom“.¹²⁵

¹²² Collin I. Bradford, Johannes F. Linn, „The April 2009 G-20 Summit in Retrospect“, *Brookings Institute*, 5. 4. 2010, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2010/04/05-g20-summit-linn> (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹²³ George Parker, „G20 Leaders „Hail“ Crisis Fightback...“, *Financial Times*, 3. 4. 2009, dostupné z <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/2221652/posts> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Colin Bradford, Johannes Linn, „Welcome to the New Era of G-20 Global Leadership“, *Brookings Institute*, 16, http://www.brookings.edu/~media/Research/Files/Reports/2009/9/17%20g20%20summit/0917_g20_summit_linn.pdf (stiahnuté 18. 4. 2014).

¹²⁴ Collin I. Bradford, Johannes F. Linn, „The April 2009 G-20 Summit in Retrospect“.

„The Global Plan for Recovery and Reform: 2 April 2009“, 3 – 5, dostupné z <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklarung-london-en.html;jsessionid=0624B666479DAB4387BCF8131B234243.s4t1?nn=393164> (stiahnuté 18. 5. 2013).

¹²⁵ „Merkel on G20's „historic compromise““, *BBC*, 2. 4. 2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/business/2009/g20/7980433.stm (stiahnuté 18. 4. 2014).
George Parker, „G20 Leaders „Hail“ Crisis Fightback...“

4.6 Pittsburský summit G20

Tretí a posledný summit lídrov G20 počas Brownovej vlády sa konal v Pittsburghu 24. – 25. septembra 2009. Summit teda splnil sľub z londýnskeho záverečného dokumentu, v ktorom sa lídri zaviazali zvoliť ešte jeden summit G20 do konca roku 2009.

Prípravy na tretí summit z britskej strany začali prakticky okamžite po konci summitu v Londýne. Brown mal totiž vypracovať správu o budúcom fungovaní svetovej ekonomiky. V priebehu leta 2009 správu sformuloval a skonzultoval s prezidentom Obamom. Výsledkom správy bolo, že vďaka „biliónovému plánu“ z Londýna sa síce podarilo dostať svetové hospodárstvo z najväčšej recesie, ale na obnovenie rastu boli potrebné aj ďalšie mechanizmy. Predpokladalo sa, že problémom pre obnovenie rastu mohlo byť obmedzenie dopytu amerických a európskych spotrebiteľov, ktorí miesto investovania a utrácania začnú radšej tvoriť úspory. Aby teda globálny dopyt po službách a tovaroch neupadol, v dôsledku čoho by zároveň klesala aj výroba a počet pracovných miest, museli najväčšie svetové ekonomiky pracovať na stimuloch pre dopyt. Dopyt mal byť teda „prenesený“ na rozvíjajúce sa, nové trhy a krajiny s vysokými mierami úspor.¹²⁶

Obama podporil tento Brownov plán a Británia s USA teda znovu pripravili základnú štruktúru summitu. Body britsko-amerického plánu boli pred summitom prerokované s ostatnými svetovými lídrami.¹²⁷

Pred summitom v Pittsburghu ale britsko-americká spolupráca zaznamenala niekoľko problematických bodov. V prvom rade išlo o celkové narušenie vzťahov po prepustení al-Midžráhího (viď. kapitola 1.2). Ďalej boli problémom aj politicko-strategické otázky. Predpokladalo sa, že vzťah medzi Brownom a Obamom sa nikdy nerozvinul do takej miery, aby mohol byť porovnateľný s pozitívnymi príkladmi „zvláštnych vzťahov“, ako napríklad vzťah medzi Blairom a Bushom a Brownovi sa nikdy nepodarilo dostatočne pochopiť Obamov politický štýl. V kontexte pittsburského summitu to predstavovalo problém predovšetkým z toho dôvodu, že v prieskumoch v Británii začal byť jednoznačným favoritom na budúceho premiéra David Cameron a Obamova administratíva sa teda začala orientovať viac na Konzervatívnu stranu.¹²⁸

¹²⁶ Gordon Brown, *Beyond the Crash*, 271 – 274 (elektronická verzia).

¹²⁷ *Ibid.*, 276.

¹²⁸ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 323.

Problém v britsko-americkéj spolupráci predstavovali aj otázky ekonomiky. Konkrétne išlo o zavedenie dane na finančné prevody, ktoré mali poskytnúť bankám kapitál na záchranu. Zavedenie tejto dane presadzoval Brown a odôvodňoval to tým, že prípadná záchrana bánk nezaťaží peniaze daňových poplatníkov. Dalo by sa tvrdiť, že Brown sa týmto krokom čiastočne prikláňal na stranu Nemecka a Francúzska, ktoré podobné návrhy prezentovali v minulosti a boli odmietnuté práve Brownom. Americká aj ruská strana sa ale vyjadrili, že podobnú daň nepodporia a nebola zmienená ani v záverečnom dokumente summitu v Pittsburghu.¹²⁹

Celkovo neboli očakávania od summitu v Pittsburghu veľké. Najhoršie obdobie krízy sa javilo ako prekonané, a preto summit G20 nevzbudzoval ani dostatočný ohlas v médiách. V období pittsburského summitu začali svetovému daniu dominovať bezpečnostné témy, ako napríklad nukleárny program Iránu a vnútorné záležitosti jednotlivých štátov a regiónov, ako napríklad reforma zdravotníctva v USA.¹³⁰

Hodnotenia summitu boli naopak veľmi pozitívne. Úspechom Pittsburghu bolo v prvom rade to, že summit lídrov G20 dokázal ustanoviť ako platformu, ktorá sa bude pravidelne stretávať a určil miesta a predbežné termíny najbližších schôdzok.¹³¹

Samotný záverečný dokument poskytol aj pozitívne hodnotenie samotných lídrov G20. Na jednej strane v dokumente vyjadrili pozitívne hodnotenie doterajších krokov, na strane druhej priznali, že na skutočné vyriešenie krízy a obnovu ekonomiky boli nevyhnutné ďalšie kroky.¹³²

Ďalšie pozitívne vnímané kroky pittsburského summitu boli aj otázky rozvojových krajín a zelenej ekonomiky. Jedným z bodov summitu bolo aj zabezpečiť dostatok potravín a podmienky na rozvoj pre krajiny tretieho sveta. Dôležitým bodom bolo zároveň zabezpečiť aj zmenu ekonomiky tak, aby produkovala čo najmenej látok

¹²⁹ Julia Werdigier, „U.S. and Britain Clash at G-20 on Tax to Insure Against Crisis, *The New York Times*, 7. 11. 2009, <http://www.nytimes.com/2009/11/08/business/global/08bank.html?dbk> (stiahnuté 20. 4. 2014).

¹³⁰ Ignazion Angeloni, „The Pittsburgh G20 Summit“, *Intereconomics* (September/October 2009): 262, dostupné z http://download.springer.com/static/pdf/82/art%253A10.1007%252Fs10272-009-0304-0.pdf?auth66=1399218998_42c71e26f739b12ec938c8910b3a924b&ext=.pdf (stiahnuté 20. 4. 2014). Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 323.

¹³¹ Ignazion Angeloni, „The Pittsburgh G20 Summit“, 262. „Leader’s Statement: The Pittsburgh Summit, September 24 – 25 2009“, 4, dostupné z http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklarung-pittsburgh-2009-en.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (stiahnuté 30. 5. 2013).

¹³² *Ibid.*, 1.

škodlivých pre životné prostredie a aby hospodárstvo rozvíjajúcich sa krajín bolo šetrné voči životnému prostrediu.¹³³

Pozitívne boli hodnotené aj finančné rozhodnutia uskutočnené na summite. Nevyrovnanosti svetového zahraničného obchodu boli jednou z hlavných tém summitu. Dohľad nad makroekonomickými problémami v globálnom hospodárstve a obchode mal mať Medzinárodný menový fond. Pokiaľ ide o MMF a Svetovú banku, záverečný dokument im určuje konkrétne nové úlohy.¹³⁴ Dôležitou reguláciou, ktorú na summite presadila Británia, bola regulácia platov bankárov. Brown túto reguláciu označil za víťazstvo britského myslenia.¹³⁵

Na summite teda bolo prediskutovaných veľa dôležitých tém. Jeho samotný priebeh ale neodráža znaky „zvláštnych vzťahov“ tak ako predošlé summity vo Washingtone a Londýne. Za znaky „zvláštnych vzťahov“ možno pokladať spoluprácu Browna a Obamu pred summitom a ich prerokovanie pripravovanej agendy. Udalosti, ktoré nasledovali (predovšetkým prepustenie al-Midžráhího), ale narušili britsko-americké vzťahy a Obama s Brownom nemali tesne pred summitom žiadne oficiálne stretnutie (na rozdiel od summitu v Londýne). Historici Seldon a Lodge čiastočne kritizujú výsledky summitu v Pittsburchu a tvrdia, že summit nemal také výstupy ako summit v Londýne práve z dôvodu absencie Brownovej organizácie a osobného vloženia sa.¹³⁶

Summit kritizovali aj zástancovia voľného trhu. Tí tvrdili, že svetoví lídri by mali znovu ponechať trhy samoregulácii namiesto toho, aby vytvárali ďalšie „G“ skupiny.¹³⁷

4.7 Koniec Brownovej vlády

Najväčšou témou medzinárodnej politiky do konca vlády Browna bol summit Spojených národov o klimatických zmenách v Kodani. Aj napriek tomu, že sa lídri

¹³³ Ibid., 2 – 4, 12.

¹³⁴ Ignazio Angeloni, „Postscript to the Pittsburgh G20 Summit“, *Bruegel Policy Contribution* (September 2009):13, dostupné z <https://www.econstor.eu/dspace/bitstream/10419/45530/1/612801888.pdf> (stiahnuté 20. 4. 2014).

„Leader’s Statement: The Pittsburgh Summit, September 24 – 25 2009“, 6, 10 – 12.

¹³⁵ Patrick Wintout a Andrew Clark, „G20 leaders map out new economic order at Pittsburgh“, *The Guardian*, 26. 9. 2009, <http://www.theguardian.com/world/2009/sep/25/g20-summit-economy-bonuses-deficits> (stiahnuté 30. 5. 2013).

¹³⁶ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 324.

¹³⁷ James M. Roberts, „Pittsburgh Should Be the Last G-20 Summit: Leaders Should Promote Free Economics Instead“, *The Heritage Foundation*, 23. 9. 2009, <http://www.heritage.org/research/reports/2009/09/pittsburgh-should-be-the-last-g-20-summit-leaders-should-promote-free-economies-instead> (stiahnuté 20. 4. 2014).

dvadsiatich najsilnejších svetových ekonomík dohodli na tom, že budú podporovať ekologické hospodárstvo, trvalo udržateľný rozvoj a rozvojové ciele tisícročia, skončil summit v Kodani neúspechom. Ako čiastočný úspech „zvláštnych vzťahov“ by sa ale dalo interpretovať to, že Brown presvedčil Obamu, aby sa aktívne zapojil do klimatickej agendy.¹³⁸

Čo sa finančnej krízy týka, ďalší summit G20 sa konal v júni 2010 v kanadskom Toronte. V tom čase už ale Browna na poste premiéra vystriedal David Cameron.¹³⁹

Záver

Bakalárskej práci sa podarilo zhodnotiť úlohu „zvláštnych vzťahov“ v riešení finančnej krízy a odpovedať si na výskumnú otázku položenú pred písaním práce.

Najdôležitejším výsledkom prvej kapitoly bolo zhodnotenie stavu „zvláštnych vzťahov“. Kapitola stanovila, že správy o konci „zvláštnych vzťahov“ sú nepravdivé. Vo „zvláštnych vzťahoch“ je možné sledovať obdobia bližšej a intenzívnejšej spolupráce medzi predstaviteľmi Veľkej Británie a Spojených štátov, ale aj obdobia, počas ktorých nedochádzalo k výnimočne intenzívnej spolupráci a komunikácii lídrov. Okrem toho sa kapitole podarilo objasniť ekonomický rozmer „zvláštnych vzťahov“, vďaka ktorému je teda možné hovoriť o využití „zvláštnych vzťahov“ v riešení finančnej krízy. Kapitola ďalej poskytla aj úvod do problematiky „zvláštnych vzťahov“ počas vlády Gordona Browna.

Druhá kapitola sa ďalej venovala riešeniu finančnej krízy a úlohe, akú pri ňom zohrali britsko-americké „zvláštne vzťahy“. Jedným z dôvodov, prečo možno pokladať britsko-americkú spoluprácu pri riešení finančnej krízy za úspešnú, je samotná úloha Gordona Browna a jeho skúsenosti s vedením britského ministerstva financií. Gordon Brown bol ministrom financií počas celej desaťročnej vlády Tonyho Blaira a to vytvorilo predpoklady o jeho širokých znalostiach ekonomiky a schopnosti vyrovnávať sa s krízou. Okrem iného bol ministrom financií aj počas ázijskej ekonomickej krízy v roku 1999 a bol prítomný pri zakladaní skupiny dvadsiatich ekonomicky najvyspelejších štátov G20.

Úloha „zvláštnych vzťahov“ sa v samotnom riešení krízy prejavila trojakým spôsobom. Po prvé, kríza sa prejavila najskôr v Británii a až potom v Spojených štátoch.

¹³⁸ Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10*, 356 – 359.

¹³⁹ „G20 Toronto Summit Participants“, Stránky informačného centra G20, <http://www.g20.utoronto.ca/2010/to-participants.html> (stiahnuté 20. 4. 2014).

Británia teda podnikla kroky na stimulovanie svojej ekonomiky a táto skúsenosť potom pomohla Brownovi presvedčiť prezidenta Busha o nevyhnutnosti štátneho zásahu do ekonomiky a vyrovnanie sa s krízou.

Po druhé, Brownovi sa podarilo presvedčiť prezidenta Busha na globálne riešenie finančnej krízy. Toto riešenie malo byť sprostredkované na summite G20. Vytvorenie summitu G20 na úrovni hláv štátov sa stalo najdôležitejším prvkom britsko-amerického spolupráce. Vďaka tomu, že Brown dokázal presvedčiť Busha o zvolaní summitu G20 sa riešenie krízy, reforma medzinárodných ekonomických inštitúcií a regulácia finančného systému mohli riešiť v rámci krajín, ktoré pokrývajú 80 % svetového hospodárstva. Tieto summity, predovšetkým londýnsky, dokázali poskytnúť základný rámec a pravidlá pri riešení krízy.

Po tretie, dôležitým prejavom britsko-amerických „zvláštnych vzťahov“ pri riešení ekonomickej krízy bola aj samotná spolupráca a konzultácia pred a počas summitov G20. Predovšetkým príklad londýnskeho summitu dokazuje, že aj napriek zmene administratívy na americkej strane si vzťahy zachovali kontinuitu a nový prezident Obama taktiež podporoval Browna a britsko-americké plány.

Dôležitý fakt pre prácu je zároveň ten, že primárnym argumentom pre riešenie krízy je kríza samotná a potreba jej riešenia. Nie sú to teda „zvláštne vzťahy“. Práca zároveň ale ukázala, ako britsko-americké spojenectvo dokázalo ovplyvniť spôsob a výsledky riešenia finančnej krízy 2008 – 2009.

Summary

The bachelor thesis was able to acknowledge the role of the “special relationship” in finding a solution to the financial crisis. At the same time, the thesis answered its research question.

The most important conclusion of the first part of the thesis was evaluation of the state of the “special relationship”. The first part claims that information about the end of the “special relationship” between the United Kingdom and the United States of America is not true. The chapter recognized that there were periods of very intensive cooperation between Great Britain and the USA, however, there also were period of not very intensive and extraordinary cooperation between the leaders of the UK and the USA. The “special relationship” is thus ongoing even during periods of less intensive communication between the two leaders.

Moreover, the first part argued that there is an economic dimension to the “special relationship”. Subsequently the thesis was able to claim the role of the “special relationship” in finding a solution to the financial crisis. The first part then introduced the part of the “special relationship” during the period of Gordon Brown’s government.

The second part of the thesis explained the role of the “special relationship” in finding the solution to the crisis. The role of the “special relationship” was evaluated as successful. One of the reasons for the success was the role of Gordon Brown. As a former Minister of the Exchequer, it was understood he had had sufficient knowledge of economics to be able to deal with the crisis. Moreover, he had been Chancellor during the Asian Economic Crisis of 1999 and thus present at founding of the G20.

The role of the “special relationship” was manifested in three ways. Firstly, the crisis showed first in Britain and then in the USA. Consequently, Britain undertook mechanisms to stimulate its economy and Brown was thus able to share British experience with the USA and persuade President Bush about the need to interfere with free-market economy.

Secondly, Brown was able to persuade Bush to deal with the crisis on global platform. The solution was to be mediated on G20 summit. The creation of G20 leader’s summit was the most important part of the impact of the Anglo-American cooperation. Thanks to Brown being able to persuade Bush to call G20 summit, the solution to the crisis, reform of the international economic institutions and regulation of global financial system, could be discussed among the countries that represent 80 % of global economy. The summits then formed a basic frame and rules to deal with the crisis.

Thirdly, the important manifestation of the “special relationship” was the cooperation and consultation before and during G20 summits. Especially the example of London summit proved that Anglo-American cooperation continued even after the exchange of administration in the USA.

Important for the thesis was also a fact that the primary argument for finding solution to the economic crisis was solely the crisis itself and not the “special relationship”. However, thesis was able to demonstrate how Anglo-American cooperation influenced the means and the ends of finding the solution to the financial crisis of 2008 – 2009.

Použitá literatúra

Dokumenty a oficiálne správy:

Adrian Blundell-Wignall, Paul Atkinson a Se Hoon Lee, “Current Financial Crisis: Causes and Policy Issues” (OECD: 2008), <https://www1.oecd.org/daf/fin/financial-markets/41942872.pdf> (stiahnuté 20. 3. 2014).

Barry Carin at. al., „Making the G20 Summit Process Work: Some Proposals for Improving Effectiveness and Legitimacy“, *The Centre for International Governance Innovation*, Jun 2010, dostupné z <http://www.cigionline.org/publications/2010/6/making-g20-summit-process-work-some-proposals-improving-effectiveness-and-legitim> (stiahnuté 18. 5. 2013).

„Declaration: Summit on financial markets and the world economy“, 15. 11. 2008, dostupné z http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-washington-2008-en.pdf?__blob=publicationFile&v= (stiahnuté 10. 5. 2013).

„Gordon Brown’s Speech to US Congress: Full Text of British prime minister’s speech“, *The Guardian*, 4. 3. 2009, <http://www.theguardian.com/world/2009/mar/04/gordon-brown-speech-to-congress> (stiahnuté 18. 4. 2014).

House of Commons Foreign Affairs Committee, Robin James et al., *Global Security: UK-US Relations: Sixth Report of Session 2009-10* (London: The Stationery Office Limited, 2010), dostupné z <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200910/cmselect/cmfaaff/114/114.pdf> (stiahnuté 10. 12. 2013).

„Increasing Affordable Housing and Expanding Homeownership” Oficiálne stránky Bieleho domu – vláda Georgea W. Busha, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/09/20040902-5.html> (stiahnuté 23. 3. 2014).

James K. Jackson, „Foreign Direct Investment in the United States: An Economic Analysis“, *Congressional Research Service*, 2013, <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RS21857.pdf>. (stiahnuté 10.2.2014).

„Joint Press Availability with President Obama and Prime Minister Gordon Brown“, Oficiálne stránky Bieleho domu, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/joint-press-availability-with-president-barack-obama-and-prime-minister-gordon-brow> (stiahnuté 7.3.2014).

„Leader’s Statement: The Pittsburgh Summit, September 24 – 25 2009“, dostupné z http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-pittsburgh-2009-en.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (stiahnuté 30. 5. 2013).

„Remarks by President Obama and British Prime Minister Gordon Brown, March 2009“, *Council on Foreign Relations*, 5. 3. 2009, <http://www.cfr.org/financial-crises/remarks-president-obama-british-prime-minister-gordon-brown-march-2009/p18686> (stiahnuté 18. 4. 2014).

„Review of HM Treasury’s management response to the financial crisis“ (March 2012), dostupné z https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/220506/review_fincrisis_response_290312.pdf (stiahnuté 25. 3. 2014).

„Statement by Secretary Henry M. Paulson, Jr. on Treasury and Federal Housing Finance Agency Action to Protect Financial Markets and Taxpayers“, Oficiálne stránky US Department of Treasury, <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/hp1129.aspx> (stiahnuté 25. 3. 2014).

„Meetings and Events – 63rd Session“, Oficiálne stránky Valného zhromaždenia OSN, <http://www.un.org/en/ga/63/meetings63.shtml> (stiahnuté 10. 4. 2014).

„The Global Plan for Recovery and Reform: 2 April 2009“, dostupné z <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G8G20/Anlagen/G20-erklaerung-london-en.html;jsessionid=0624B666479DAB4387BCF8131B234243.s4t1?nn=393164> (stiahnuté 18. 5. 2013).

„The Sinews of Peace by Winston Churchill“, NATO Online Library, http://www.nato.int/docu/speech/1946/s460305a_e.htm (stiahnuté 8.2.2014).

„Top Trading Partners – Total Trade, Exports, Imports“, *United States Census Bureau*, <http://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top0812yr.html> (stiahnuté 10.2.2014).

Tanju Yorulmazer, „Liquidity, Bank Runs and Bailouts: Spillover Effects during the Northern Rock Episode“ (Federal Reserve Bank of New York, 2008), http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1107570 (stiahnuté 24. 3. 2014).

Knižné zdroje a monografie:

Gordon Brown, *Beyond the Crash: Overcoming the First Crisis of Globalisation* (London: Simon & Schuster, 2010), dostupné z <https://itunes.apple.com/ie/book/beyond-the-crash/id389515600?mt=11>, 601 s.

Alan Dobson, Steve Marsh, *Anglo-American Relations: Contemporary Perspectives*, (Oxon: Routledge, 2013), 312 s.

Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál, 2008), 255 s.

John Dumbrell, *A Special Relationship: Anglo-American Relations From the Cold War to Iraq*, (New York: Palgrave Macmillan, 2006), 258 s.

John Bellamy Foster a Fred Magdoff, *Velká finanční krize: příčiny a následky* (Všeň: Grimmus, 2009), 156 s.

Petr Luňák, *Západ: Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, (Praha: Libri, 1997), 460 s.

Michael Rush a Philip Giddings, *When Gordon Took the Helm: The Palgrave Review of British Politics 2007 – 2008*, ed. (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008), 285 s.

Anthony Seldon, Guy Lodge, *Brown at 10* (London: Biteback Publishing, 2011), 519 s.

Andrew Ross Sorkin, *Too Big to Fail: the Inside Story of how Wall Street and Washington fought to save the financial system – and themselves* (New York: Viking, 2009), 600s.

Odborné články:

Ignazio Angeloni, „Postscript to the Pittsburgh G20 Summit“, *Bruegel Policy Contribution* (September 2009),
<https://www.econstor.eu/dspace/bitstream/10419/45530/1/612801888.pdf> (stiahnuté 20. 4. 2014).

Ignazion Angeloni, „The Pittsburgh G20 Summit“, *Intereconomics* (September/October 2009): 262 – 263,
http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Fcontent%2Fpdf%2F10.1007%252Fs10272-009-0304-0.pdf&ei=R49uU-WJL6f17AalqoHgDw&usg=AFQjCNEZi7xdpa5YxqHEdAkjHNAA6qTy_w&sig2=-d2gQFK6V3R80EcLozsKBw&bvm=bv.66330100,d.ZGU (stiahnuté 20. 4. 2014).

Reginald Dale, „End of the U.S.-UK „Special Relationship“ – Again?“, *Center for Strategic & International Studies*, <https://csis.org/blog/end-us-uk-%E2%80%9Cspecial-relationship%E2%80%9D-%E2%80%93-again> (stiahnuté 9.2.2014).

Nile Gardiner, „Mind the Gap: Is the Special Relationship Still Special?“, *World Affairs* (March/April 2011), <http://www.worldaffairsjournal.org/article/mind-gap-relationship-still-special> (stiahnuté 12.1.2014).

Martin Indyk, Kenneth Lieberthal, Michael E. O’Hanlon, „Scoring Obama’s Foreign Policy: A Progressive Pragmatist Tries to Bend History“, *Foreign Affairs* (May/June 2012), <http://www.foreignaffairs.com/articles/137516/martin-indyk-kenneth-lieberthal-and-michael-e-ohanlon/scoring-obamas-foreign-policy> (stiahnuté 7.3.2014).

Frederic S. Mishkin, „Over the Cliff: From the Subprime to the Global Financial Crisis“, *Journal of Economic Perspectives* 25, č. 1 (2011): 49 – 70,
<http://search.proquest.com/pqcentral/docview/852573576/AD9B8348797A441FPQ/1?accountid=15618> (stiahnuté 1. 5. 2014).

Rosa Lastra, „Northern Rock, UK bank insolvency and cross-border bank insolvency“, *Journal of Banking Regulation* 3, č. 9 (2008): 165 – 186,
[http://www.sfb.ac.rw/storage/\(HOME%20WORK\)%20Rosa%20Lastra%20-%20Northern%20Rock.pdf](http://www.sfb.ac.rw/storage/(HOME%20WORK)%20Rosa%20Lastra%20-%20Northern%20Rock.pdf) (stiahnuté 24. 5. 2013).

Patrick Porter, *Last Charge of the Knight? Iraq, Afghanistan and the Special Relationship*, *International Affairs* 86, No.2 (2010): 355 – 375,
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/detail?vid=4&sid=fc766041-2b5c-4b98-a82a-602f7b100342%40sessionmgr198&hid=114&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=48489673> (stiahnuté 10. 12. 2013).

Raghuran G. Rajan, „Has Financial Development Made the World Riskier?“ (Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2005),
http://www.nber.org/papers/w11728.pdf?new_window=1 (stiahnuté 24. 3. 2014).

Anthony Seldon, Guy Lodge, „How Will History Judge Gordon Brown?“, *Public Policy Research* 17, vol. 1 (March-May 2010): 23 – 28,
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/detail?vid=6&sid=fc766041-2b5c-4b98-a82a-602f7b100342%40sessionmgr198&hid=114&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=52469190> (stiahnuté 30. 5. 2013).

Williame Wallace, Christopher Phillips, *Reassessing the Special Relationship*, *International Affairs* 85, No.2 (2009): 263 – 284,
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/detail?vid=8&sid=fc766041-2b5c-4b98-a82a-602f7b100342%40sessionmgr198&hid=114&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=36791451>

Think-tanky:

Collin I. Bradford a Martin Albrow, „The Crisis is More Than Economics: Creating a Global Culture of Responsibility“, *Brookings*, 1. 4. 2009,
<http://www.brookings.edu/research/articles/2009/04/01-global-financial-crisis-bradford> (stiahnuté 10. 4. 2014).

Collin I. Bradford, Johannes F. Linn a Paul Martin, „Global Governance Breakthrough: The G20 Summit and the Future Agenda“, *Brookings Institute*, december 2008, <http://www.brookings.edu/research/papers/2008/12/g20-summit-bradford-linn> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Collin I. Bradford, Johannes F. Linn, „The April 2009 G-20 Summit in Retrospect“, *Brookings Institute*, 5. 4. 2010,
<http://www.brookings.edu/research/opinions/2010/04/05-g20-summit-linn> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Colin Bradford, Johannes Linn, „Welcome to the New Era of G-20 Global Leadership“, *Brookings Institute*,
http://www.brookings.edu/~media/Research/Files/Reports/2009/9/17%20g20%20summit/0917_g20_summit_linn.pdf (stiahnuté 18. 4. 2014).

Theodore R. Bromund, „Barack Obama and Gordon Brown Must Strengthen U.S.-U.K. Defense Cooperation“, The Heritage Foundation,
<http://www.heritage.org/research/reports/2009/02/barack-obama-and-gordon-brown-must-strengthen-us-uk-defense-cooperation> (stiahnuté 3.1.2014).

Theodore Bromund, „British Defense Cuts Threaten the Anglo-America Special Relationship“, *The Heritage Foundation*, 18. 11. 2008,
<http://www.heritage.org/research/reports/2008/11/british-defense-cuts-threaten-the-anglo-american-special-relationship> (stiahnuté 30.1.2014).

Nile Gardiner, „The Obama-Brown White House Talks: The U.S.-U.K. Special Relationship Must Be Maintained“, *The Heritage Foundation*, 1. 3. 2009,
<http://www.heritage.org/research/reports/2009/03/the-obama-brown-white-house-talks-the-us-uk-special-relationship-must-be-maintained> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Simon Johnson, „A G-20 Assessment: Just Disappointing or Potentially Dangerous?“, *Peterson Institute for International Economics*, 17. 11. 2008,
<http://blogs.piie.com/realtime/?p=265> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Dirk Messner a Simon Maxwell, „A New Global Order: Bretton Woods II... and San Francisco II, 13. 11. 2008, <http://www.opendemocracy.net/article/a-new-global-order-from-bretton-woods-ii-to-san-francisco-ii> (stianuté 18. 4. 2014).

Rick Miller a Simon Kennedy, „G20 Shapes New World Order With Lesser Role for U.S., Markets“, *Bloomberg*, 2. 4. 2009,
http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=axEnb_LXw5yc (stiahnuté 18. 4. 2009).

James M. Roberts, „Pittsburgh Should Be the Last G-20 Summit: Leaders Should Promote Free Economics Instead“, *The Heritage Foundation*, 23. 9. 2009, <http://www.heritage.org/research/reports/2009/09/pittsburgh-should-be-the-last-g-20-summit-leaders-should-promote-free-economies-instead> (stiahnuté 20. 4. 2014).

„The G-20 Summit: Addressing the Global Financial Crisis“, *Brookings Institute*, 31. 3. 2009, <http://www.brookings.edu/research/expert-qa/2009/03/31-g20-linn> (stiahnuté 10. 4. 2014).

Správy z médií

Jo Adetunji, „Glasgow airport car bombers plotted reign of fear, trial hears“, *The Guardian*, 9. 10. 2008, <http://www.theguardian.com/uk/2008/oct/09/glasgowairporttrial> (stiahnuté 30. 12. 2013).

Nick Assinder, „How Blair created Labour“, *BBC*, 10. 5. 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6129844.stm> (stiahnuté 25. 3. 2014).

„Blair announces Iraq troops cut“, *BBC*, 21. 2. 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6380933.stm (stiahnuté 3. 1. 2014).

James Blitz a George Parker, „Bush and Brown in push to deal with crisis“, *Financial Times*, 30. 3. 2008, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/9911943e-fe87-11dc-9e04-000077b07658.html#axzz2xC4eUwHp> (stiahnuté 25. 3. 2014).

Joe Brancatelli, „NyLon in a Knot“, *The Business Journal*, 3. 3. 2010, <http://www.bizjournals.com/bizjournals/blog/seat2B/2010/03/will-the-new-york-to-london-route-ever-return-to-the-glory-days.html?page=all> (stiahnuté 30. 1. 2014).

Branko Brkic, „Karzai finally accepts runoff election in Afghanistan“, *Daily Maverick*, 20. 10. 2009, http://www.dailymaverick.co.za/article/2009-10-20-karzai-finally-accepts-runoff-election-in-afghanistan/#.Uscwo_Y8Wyk (stiahnuté 3. 1. 2014).

„Brown sets bold agenda for G-20 summit“, *CNN Money*, 30. 3. 2009, http://money.cnn.com/2009/03/30/news/international/Britain_G20/index.htm?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+rss%2Fmoney_latest+%28Latest+News%29 (stiahnuté 18. 4. 2014).

Gordon Brown, „The Special Relationship Now Going Global“, *The Sunday Times*, 1. 3. 2009, dostupné z <http://forum.prisonplanet.com/index.php?topic=90128.0;wap> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Helene Cooper, „U.S. Assures Fretful Britons: It's Much Ado About Nothing“, *The New York Times*, 25. 9. 2009, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9804EFDB1338F936A1575AC0A96F9C8B63&ref=abdelbassetalialmegrahi> (stiahnuté 30. 12. 2013).

Clive Crook, „G20 Meeting Is A Chance For A New Agenda“, *National Journal*, 15. 11. 2008, 13, dostupné z <http://www.ebscohost.com/> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Jill Dougherty, „Does the US still care about the UK?“, *CNN*, 23. 4. 2010, <http://edition.cnn.com/2010/POLITICS/04/23/us.uk.relations/> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Michael A. Fletcher, „Obama, Brown Vow Cooperation on Economic Crisis“, *Washington Post*, 4. 3. 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/story/2009/03/03/ST2009030304099.html?sid=ST2009030304099> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Jonathan Freedland, „More bulldog than poodle, Brown has signalled a new special relationship“, *The Guardian*, 1. 8. 2007, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2007/aug/01/comment.usa> (stiahnuté 7. 3. 2014).

„G20 Summit Will Not Mend World Financial Crisis“, *Forbes*, 23. 3. 2009, <http://www.forbes.com/2009/03/20/g20-summit-stimulus-business-oxford-analytica.html> (stiahnuté 18. 4. 2009).

Toby Helm, „Tony Blair should face trial over Iraq war, says Desmond Tutu“, *The Guardian*, 2. 9. 2012, <http://www.theguardian.com/politics/2012/sep/02/tony-blair-iraq-war-desmond-tutu> (stiahnuté 9. 2. 2014).

Paul Krugman, „Gordon does good“, *The New York Times*, 12. 10. 2008, http://www.nytimes.com/2008/10/13/opinion/13krugman.html?_r=1& (stiahnuté 25. 3. 2014).

David J. Lynch, „Analysis: G-20 economic summit reshapes global politics“, *USA Today*, 17. 11. 2008, http://usatoday30.usatoday.com/money/world/2008-11-16-g20-analysis_N.htm?csp=34 (stiahnuté 18. 4. 2014).

Catherine Mayer, „Why Britain’s Affair with the U.S. Is Over“, *Time*, 29. 3. 2010, <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1976102,00.html> (stiahnuté 9. 2. 2014).

„Merkel on G20’s „historic compromise““, *BBC*, 2. 4. 2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/business/2009/g20/7980433.stm (stiahnuté 18. 4. 2014).

„New G-20 Summit in September in New York: Szarkozy“, *Economic Times*, 3. 4. 2009, http://articles.economictimes.indiatimes.com/2009-04-03/news/28396889_1_french-president-nicolas-sarkozy-g20-summit (stiahnuté 7. 3. 2014).

George Parker, „G20 Leaders „Hail“ Crisis Fightback...“, *Financial Times*, 3. 4. 2009, dostupné z <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/2221652/posts> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Andrew Porter, „Barack Obama rebuffs Gordon Brown as ‚special relationship‘ sinks to new low“, *The Telegraph*, 23. 9. 2009, <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/gordon-brown/6224813/Barack-Obama-rebuffs-Gordon-Brown-as-special-relationship-sinks-to-new-low.html> (stiahnuté 9. 2. 2014).

Hugh Pym, „Margaret Thatcher: How the economy changed“, *BBC*, 8. 4. 2013, <http://www.bbc.com/news/business-22073527> (stiahnuté 5. 8. 2014).

David Rieff, „Brown drops 'war on terror,' redefining the fight“, *The New York Times*, 22. 7. 2007, http://www.nytimes.com/2007/07/22/world/europe/22iht-terror.1.6766412.html?_r=0 (stiahnuté 30. 12. 2013).

Nouriel Roubini, „Laissez-Faire Capitalism Has Failed“, *Forbes*, 19. 2. 2009, http://www.forbes.com/2009/02/18/depression-financial-crisis-capitalism-opinions-columnists_recession_stimulus.html (stiahnuté 10. 4. 2014).

Amity Shlaes, „G-20: Ghosts of Conferences Past“, *Forbes*, 23. 3. 2009, <http://www.forbes.com/2009/03/23/depression-roosevelt-obama-cordell-hull-opinions-contributors-gold-standard.html> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Marlise Simons, „Spanish Premier orders soldiers home from Iraq“, *The New York Times*, 19. 4. 2004, <http://www.nytimes.com/2004/04/19/world/spanish-premier-orders-soldiers-home-from-iraq.html> (stiahnuté 9. 3. 2014).

Alex Spillius, „Barack Obama makes first foreign visit to Canada“, *The Telegraph*, 19. 2. 2009, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/4700121/Barack-Obama-makes-first-foreign-visit-to-Canada.html> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Phillip Swagel, „Why Lehman Wasn't Rescued“, *The New York Times*, 13. 9. 2013, http://economix.blogs.nytimes.com/2013/09/13/why-lehman-wasnt-rescued/?_php=true&_type=blogs&_r=0 (stiahnuté 25. 3. 2014).

Jon Swaine, „David Cameron's Syria defeat could signal end of the „special relationship“, politicians warn“, *The Telegraph*, 30. 9. 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10277429/David-Camerons-Syria-defeat-could-signal-end-of-the-special-relationship-politicians-warn.html> (stiahnuté 9. 2. 2014).

Jon Swaine, „Paul Krugman wins Nobel economics prize and praises Gordon Brown“, *The Telegraph*, 13. 10. 2008, <http://www.telegraph.co.uk/finance/economics/3189371/Paul-Krugman-wins-Nobel-economics-prize-and-praises-Gordon-Brown.html> (stiahnuté 10. 3. 2014).

„The Odd Couple: How Gordon Brown and Barack Obama can and cannot help each other“, *The Economist*, 5. 3. 2009, <http://www.economist.com/node/13235059> (stiahnuté 18. 4. 2014).

Ian Traynor, „Eurozone countries agree on Brown rescue plan“, *The Guardian*, 13. 10. 2008, <http://www.theguardian.com/business/marketforceslive/2008/oct/13/europeanbanks-europe> (stiahnuté 25. 3. 2014).

„UK combat operations end in Iraq“, *BBC*, 30. 4. 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8026136.stm> (stiahnuté 3. 1. 2014).

„UK export and import in 2011: top products and trading partners“, *The Guardian*, 10. 1. 2012, <http://www.theguardian.com/news/datablog/2010/feb/24/uk-trade-exports-imports#> (stiahnuté 30. 1. 2014).

Nicholas Watt, *Special relationship is over, MPs say. Now stop calling us America's poodle*, *The Guardian*, 28. 3. 2010, <http://www.theguardian.com/politics/2010/mar/28/special-relationship-over-poodle> (stiahnuté 9. 2. 2014).

Julia Werdigier, „U.S. and Britain Clash at G-20 on Tax to Insure Against Crisis”, *The New York Times*, 7. 11. 2009, <http://www.nytimes.com/2009/11/08/business/global/08bank.html?dbk> (stiahnuté 20. 4. 2014).

Patrick Wintout a Andrew Clark, „G20 leaders map out new economic order at Pittsburgh“, *The Guardian*, 26. 9. 2009, <http://www.theguardian.com/world/2009/sep/25/g20-summit-economy-bonuses-deficits> (stiahnuté 20. 4. 2014).

Patrick Wintour, „Barack Obama snubs Gordon Brown over private talks“, *The Guardian*, 24. 9. 2009, <http://www.theguardian.com/politics/2009/sep/23/barack-obama-gordon-brown-talks> (stiahnuté 7. 3. 2014).

Ostatné pramene:

Charles Ferguson, *Inside Job* (Sony Pictures Classics: 2010).

Oficiálne stránky G20, <https://www.g20.org> (stiahnuté 25. 3. 2014).

„Raghuran G. Rajan“, Oficiálne stránky The University of Chicago Booth School of Business, <http://www.chicagobooth.edu/faculty/directory/r/raghuran-g-rajan> (stiahnuté 23. 3. 2014).